

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 Probleemstelling

1.1.1 Die boek Josua as deel van 'n groter korpus

In 'n sekere sin was die boek Josua nog altyd die slagoffer van sy posisie in die kanon. Strange (1993:140) het al reeds gewys op die eienaardige posisie van die boek in die kanon. Dit sou nie regtig 'n verskil maak aan die vloei van die verhaal indien die boek Josua uitgelaat word nie, aangesien daar in Rigters 1 wel 'n berig oor die inname van die land voorkom.

Die boek Josua is dikwels in die verlede as deel van 'n groter korpus verklaar. Die klem in die navorsing het veral geval op die literêre voorgeskiedenis van die boek as deel van 'n groter geheel. Die probleem is dat die boek Josua daarmee by voorbaat vanuit 'n bepaalde perspektief verklaar is. Die navorsingsgeskiedenis is 'n duidelike bewys hiervan.

Noort (1998) bied 'n baie volledige oorsig oor die navorsingsgeskiedenis en

probleemvelde van die boek Josua. Hy kom tot die gevolgtrekking dat die navorsing hoofsaaklik in twee kategorieë verdeel kan word naamlik *voor* en *na* Martin Noth (Noort 1998:60). Daarmee word die deurslaggewende rol wat die navorsing van Noth in die verstaan van die boek Josua gespeel het, beklemtoon. In die tyd voor Noth is die boek Josua hoofsaaklik as die slot van die Heksateug beskou, terwyl Noth die navorsing in 'n radikaal nuwe rigting gestuur het, naamlik om die boek te sien as die begin van die Deuteronomistiese Geskiedenis.

1.1.1.1. Die boek Josua as deel van die Heksateug

Volgens hierdie benadering vorm die boek Josua die slot van die verhaal waarin die landsbelofte aan die aartsvaders vervul word. Die bronne wat in die Pentateug voorkom (J,E en P) word hiervolgens in die boek Josua voortgesit (vgl Curtis 1994:15-17). Die histories-kritiese metode van ondersoek verskaf die argumente vir die benadering tot die boek Josua as deel van die Heksateug (vgl Deist 1987:15-35).

Daar is, bloot oppervlakkig geles, 'n verband tussen die boek Josua en die Pentateug. Verskeie kommentatore (vgl bv Hamlin 1983:xii) het al daarop gewys dat die landsbelofte aan Abram by *Sigem* gemaak word (Gen 12:6,7), en dat die verowering en verdeling van die land in die boek Josua afgesluit word met 'n byeenkoms en verbondsluiting by *Sigem* (Jos 24:1-28).

Afgesien van die landsbelofte as 'n tematiese verbinding, is die figuur van Josua ook 'n samebindende element tussen die boek Josua en die Pentateug. Dit geskied veral deur die wyse waarop die figuur van Josua op dié van Moses gemodelleer word. Die volgende opmerklike ooreenkomste tussen Josua en Moses as 'n aanduiding van die verband tussen die boek Josua en die Pentateug is al deur verskillende kommentatore aangetoon:

- Net soos Moses (Eks 3:1-10) ontvang Josua sy opdrag om as leier van die volk op te tree, van JHWH self (Jos 1:1-9). Die ooreenkoms tussen Eksodus 3:1-10 waar

JHWH Hom aan Moses openbaar en die verskyning van die leëraanvoerder van JHWH aan Josua in Josua 5:13-15, is ook opvallend.

- Josua herinner die oostelike stamme (Jos 1:12-15) aan die woorde van Moses en wys hulle op hulle verantwoordelikheid om die ander stamme te help om die land in besit te neem (Num 32:1-42).
- Net soos Moses (Num 13:1-33) stuur Josua ook verkenners uit (Jos 2:1-24). Dit vind by Sittim plaas wat verbind word met die volk se afgodsdienste in Moses se tyd. Daar het van die Israelitiese mans seksuele omgang met van die Moabitiese vroue gehad (Num 25:1-3). Dit was ook by Sittim waar Moses opdrag gegee het dat niemand van die heidense volke se lewende gespaar mag word nie (Num 33:55,56). Dit is opmerklik dat Josua se verkenners juis by 'n heidense prostituut beland. Seksuele omgang word gesuggereer deur die gebruik van שָׁכַב. In teenstelling met Moses se opdrag gaan die verkenners egter 'n ooreenkoms met Ragab aan om haar en haar familie se lewens te spaar.
- Met die deurtog deur die Rietsee word Moses se gesag as leier erken (Eks 14:31) en met die deurtog deur die Jordaan word daar erkenning gegee aan Josua se gesag as leier (Jos 3:7 ; 4:14). Dieselfde wonderwerk gebeur in albei gevalle. Die volk kan op droë grond deurtrek. Moses is self aktief betrokke deurdat hy sy hand en kiere oor die see uitsteek en die water oopgekloof word (Eks 14:16,21,26,27), terwyl in Josua se geval die Levitiese priesters wat die verbondsark dra, op sy bevel optree en die water by die aanraking van hulle voetsole opgedam word (Jos 3:13,15,17 ; 4:17).
- Die viering van die Paasfees by Gilgal (Jos 5:10-12) is, narratologies gesien, 'n eggo van die viering van die heel eerste Paasfees met die uittog uit Egipte onder leiding van Moses (Eks 12:1-28) asook die viering in die Sinaiwoestyn (Num 9:1-5). Dit word gedoen op die presiese dag en tyd soos wat dit deur Moses bepaal is. Dit dui ook op die volk se gehoorsaamheid aan Moses se opdrag om die Paasfees te vier sodra hulle in die land kom wat die Here aan hulle gee, soos Hy belowe het (Eks 12:25).

- By Gilgal sien Josua toe dat die voorskrifte van Moses nougeset uitgevoer word. Die besnydenis vind eers plaasvind (Jos 5:2-9) want volgens JHWH se opdrag aan Moses en Aäron (Eks 12:48,49) mag iemand wat nie besny is nie, nie aan die Paasfees deelneem nie. Josua se gebruik van klipmesse om die besnydenis mee uit te voer (Jos 5:3), kan in verband gebring word met die geleentheid toe Moses se vrou Sippora ook van 'n klipmes gebruik gemaak het om haar seun te besny om sodoende te verhinder dat Moses deur JHWH om die lewe gebring word (Eks 4:24-26). Die herinstelling van die besnydenis deur Josua kom ooreen met die instelling van die besnydenis as teken van die verbond van JHWH met Abraham (Gen 17:9-14). In laasgenoemde geval word die besnydenis ook gekoppel aan JHWH se landsbelofte aan Abraham (Gen 17:8).
- Josua tree in analogie met Moses op in die hantering van die Akan-krisis (Jos 7:1-27). Net soos Moses (Num 14:13-14) is Josua bekommerd oor die eer van JHWH voor die ander nasies (Jos 7:9). Soos wat Moses die Koragiete met hulle vuurpanne na die altaar ontbied het (Num 16:5-7,16-18) om die persoon aan te wys wat JHWH verkies het om die priesteramp te vervul, so laat Josua die Israëliete naderkom om die man aan te wys wat van die gewyde goed gevat het (Jos 7:14-18).
- Met die tweede aanval op Ai tree Josua weereens in analogie met Moses op deurdat hy sy hand met die swaard in die rigting van Ai uitgestrek hou totdat al die inwoners van Ai uitgeroei is (Jos 8:18,26). Dit is in analogie met Moses wat sy hande uitgestrek het tydens die geveg teen die Amalekiete (Eks 17:11) toe Josua die Amalekiete heeltemal verslaan het.
- Die twee wonderwerke van die groot haelstene (Jos 10:11) asook die son en maan wat stilstaan (Jos 10:12-14) vorm 'n analogie met al die wonderwerke van JHWH in die tyd van Moses tydens die woestyntog, byvoorbeeld die bitter water wat soet word (Eks 15:22-25a), die water uit die rots (Eks 17:1-7 ; Num 20:1-13), die manna en kwartels (Eks 16:1-21) en die koperslang (Num 21:4-9).
- Gedeeltes in die boek Josua wat handel oor die verdeling van die land stem ooreen

met dele uit die Pentateug en veral met die uitvoering van Moses se opdragte. Die afsondering van die ses asielstede (Jos 20:1-9) kom ooreen met JHWH se opdrag aan Moses (Num 35:9-34). Die bepalinge rondom die asielstede word breedvoerig in Numeri 35:9-34 beskryf. Wat die stede van die Leviete betref, geld die teenoorgestelde. JHWH se opdrag aan Moses in verband met die stede van die Leviete (Num 35:1-8) is baie korter as die beskrywing daarvan in Josua 21:1-42. Die beskrywing van die Israelitiese gebied oos van die Jordaan (Jos 13:8-32) en Josua se reëling dat die oostelike stamme eers die res van die stamme moet help om hulle grondgebied in besit te neem (Jos 1:10-18), hou weer verband met Numeri 32:1-42. Moses se reëling met Selofgad se dogters (Num 27:1-11 ; 36:1-13) word in Josua 17:3-5 uitgevoer.

- Volgens Numeri 27:15-23 geskied Josua se aanstelling as Moses se opvolger in die teenwoordigheid van die priester Eleasar en moet Josua die priester raadpleeg insake die inname van die land. In die boek Josua speel die priester Eleasar 'n belangrike rol in die verdeling van die land (Jos 11:23; 14:1).

Uit bogenoemde uiteensetting is dit baie duidelik dat daar wel 'n verband tussen die boek Josua en die Pentateug, en veral tussen vertellings in die boek Josua en dié in Numeri, bestaan. Soos blyk uit Noort se ondersoek het die navorsing oor die boek Josua aan die einde van die negentiende eeu en begin van die twintigste eeu veral op hierdie verband gekonsentreer. Die navorsing van onder andere De Wette, Ewald, Bleek, Knobel, Colenso, Kuenen, Wellhausen, Dillmann, Smend, Steuernagel, Eissfeldt en Rudolph (Noort 1998a : 59-87) is almal voorbeelde van 'n benadering wat die boek Josua as deel van die Heksateug beskou het. Die boek word deur elkeen op sy eie manier versnipper tussen die verskillende Pentateugbronne. Alhoewel hierdie metode van bronnepplitsing teen ongeveer 1930 tot 'n einde gekom het (Noort 1998a:87) was Mowinckel, selfs ná die epogmakende werk van Noth, steeds oortuig van verskillende bronne in die boek Josua. Hy voer dit egter nie na verskillende redakteurs nie, maar wel na die proses van mondelinge oorlewering terug (Noort 1998a : 87-90).

Die histories-kritiese ondersoek van die boek Josua het 'n groot bydrae gelewer tot die verstaan van die ontstaansproses van die boek as deel van die Heksateug. In die ondersoek het die verstaan van die boek as 'n literêre eenheid egter in die slag gebly. Die boek in sy finale vorm het weinig aandag gekry. Die feit dat daar nie tot eenstemmigheid oor die verdeling van die boek in die verskillende bronne gekom kon word nie, het uiteindelik van die histories-kritiese benadering 'n onbevredigende metode gemaak om die boek Josua mee te ondersoek. Von Rad (1938) het 'n poging aangewend om die navorsing oor die Heksateug uit hierdie doodloopstraat te kry. Hy het aangetoon dat die Jahwis daarvoor verantwoordelik was om die Sinai-tradisie by die tradisie oor die inname van die land te laat aansluit. Daarmee saam het die Jahwis die aartsvaderverhale uitgebrei en hierdie nuwe literêre eenheid van 'n proloog in die vorm van die oergeskiedenis voorsien. Hierdie werk van die Jahwis kan in die "freigeistigen" era van Salomo gedateer word. Volgens Auld (1980:3) het Von Rad met hierdie hipotese daarin geslaag om nuwe momentum aan die bestudering van die Heksateug te gee wat van fundamentele belang was vir die verhouding tussen die boek Josua en die Pentateug.

1.1.1.2. Die boek Josua as deel van die Deuteronomistiese Geskiedenis

In 1943 verskyn Noth se *Überlieferungsgeschichtliche Studien* wat as 'n waterskeiding in die Ou-Testamentiese navorsing beskou kan word. Hierin stel Noth die hipotese dat die boeke Deuteronomium tot 2 Konings 'n literêre eenheid vorm wat deur 'n redakteur (*Sammler*) saamgestel is om die sogenaamde Deuteronomistiese Geskiedenis te vorm.

Noth (1981) is daarvan oortuig dat die boek Josua deel is van die Deuteronomistiese Geskiedenis. Volgens hom het die boek Josua ontwikkel uit 'n versameling van etiologiese sages wat deur die Deuteronomistiese geskiedskrywer as 'n beplande deel van die groter Deuteronomistiese Geskiedenis ingeskryf is. Daar is reeds in die laat monargale tyd daarmee begin. Dit is later weer in die ballingskap verwerk, met hoofstuk 24 as nog 'n latere toevoeging. Nog later het die boek 'n verdere verwerking ondergaan wat nie Deuteronomistiese invloed openbaar nie, maar wel sterk herinner aan die P-bron

van die Pentateug. Laasgenoemde verwerking bevat veral die gedeeltes wat handel oor die verdeling van die land en die dele waar die priester Eleasar betrokke is. Noth onderskei verder ook nog 'n hele aantal ander kleiner byvoegings en verwerkings.

Die gedagte dat die boek Josua deel is van die Deuteronomistiese Geskiedenis het gaandeweg al hoe meer veld gewen. Soggin (1972:3,4) gaan byvoorbeeld in die inleiding van sy kommentaar op Josua volledig van die standpunt uit dat die boek deel is van die Deuteronomistiese Geskiedenis. Hierdie positivistiese benadering van Soggin word gedemonstreer deur opmerkings soos : “ It has *long been generally admitted* that the books of the Bible from Joshua to Kings are in their present form the product of a deuteronomic redaction.” en “It is *certain* that the compilers of the Deuteronomic history recalled the ancient traditions ...” (my beklemtonings). Soggin interpreteer dan ook die boek Josua binne die raamwerk van die Deuteronomistiese Geskiedenis. Volgens hom is die pre-eksiliese profete die belangegroep agter die hele Deuteronomistiese Geskiedenis.

Ook Polzin (1980) is van mening dat die boek Josua volledig deel is van die Deuteronomistiese Geskiedenis wat volgens hom 'n “united literary work” is. Dit wil voorkom asof Polzin die finale vorm van die boek Josua dateer tydens die ballingskap (1980:145). Tog onderskei Polzin reeds twee stamme in die boek Josua naamlik dié van outoritêre dogmatisme en dié van kritiese tradisionalisme waarvan laasgenoemde die dominante is (1980: 208).

Noth se teorie is aangepas en verwerk in die navorsing van Nelson (1981b) en Mayes (1983). Eersgenoemde het aangetoon dat Noth se teorie van 'n enkele outeur vir die Deuteronomistiese Geskiedenis onwaarskynlik is en dat daar ten minste twee redaksies van die Deuteronomistiese Geskiedenis was. Die belangrikste redaksie het plaasgevind in die tyd van koning Josia en is later aangevul deur 'n redakteur tydens die ballingskap (Nelson 1981b:120,21). Mayes het weer aangetoon hoe hierdie twee redaksies in spesifieke boeke soos onder andere Josua, neerslag gevind het.

Alhoewel al die aspekte van Noth se teorie nie meer algemeen aanvaar word nie, word sy hipotese van 'n Deuteronomistiese Geskiedenis in sekere kringe steeds as gesaghebbend beskou. In hierdie verband het die gedagte dat die boek Josua 'n propaganda-dokument vir die Deuteronomistiese hervormings van koning Josia is, heelwat aandag gekry. Nelson (1981:540) druk dit soos volg uit :

Recognizing that it is Josiah who hides behind the mask of the deuteronomistic Joshua gives us a deeper insight into the Dtr's editorial method. His approach to theological history was strongly colored by his hero worship of Josiah.

Understanding the figure of Joshua in this way gives support to those who believe that the primary edition of Dtr was produced during the reign of Josiah as support for the Davidic kingship, as a call to faithfulness to the newly-discovered book of the law, as a challenge to reoccupy Israel *irrendenta*, as a way to interpret the old traditions for a new age.

Uit die navorsing wat van die standpunt af uitgaan dat die boek Josua deel is van die Deuteronomistiese Geskiedenis, is daar oorvloedige bewyse dat daar wel 'n verband tussen die boek Josua en die boek Deuteronomium, sowel as die res van die sogenaamde Deuteronomistiese Geskiedenis bestaan. Hierdie verband word nie ontken nie. Dit is egter 'n vraag of die Deuteronomistiese Geskiedenis die enigste agtergrond is waarteen die boek Josua verstaan moet word. Daar kan 'n aantal argumente aangevoer word wat daarop dui dat dit beslis nie die geval is nie.

In die eerste plek vra Noth self die belangrike vraag : As die boek Josua die begin van die Deuteronomistiese Geskiedenis is en nie deel is van die Pentateug nie, wat het dan van die slot van die Pentateugverhaal geword ? Dit is tog net logies om te verwag dat

die verhaal sou eindig met 'n weergawe van die inname van die land. Uit die voorafgaande het die verband tussen die boek Josua en die Pentateug juis na vore gekom.

Die feit dat die boek Josua juis in sommige gevalle verskil van die boek Deuteronomium is 'n tweede rede waarom eersgenoemde nie net as deel van die Deuteronomistiese Geskiedenis beskou behoort te word nie. Die stiptelike onderhouding van die wet en gevolglike sukses (Jos 1:7,8) is kenmerkend van Deuteronomium. Dit word in die boek Josua gedemonstreer deur die Akan-episode (Jos 7:1-8:29). Die teenoorgestelde kom egter ook in die boek Josua voor, naamlik dat as die wet nie tot op die letter toegepas word nie, dit tog deur sukses gevolg kan word. Dit blyk veral uit die ooreenkomste wat met Ragab (Jos 2:1-21;6:22-25) en die Gibeoniete (Jos 9:1-27) gesluit word. In Deuteronomium 7:2 word die opdrag gegee om die nasies as 'n banoffer aan JHWH om die lewe te bring, daar word 'n verbod geplaas daarop om hulle jammer te kry en 'n verbond met hulle te sluit. Ten spyte van die ooreenkoms met Ragab en die feit dat haar en haar familie se lewens gespaar word, word Jerigo tog suksesvol ingeneem. In Deuteronomium 20:15-18 word die toegewing gemaak dat daar vrede gesluit kan word deur die Israeliete met stede wat baie ver van hulle af is, maar dat almal in die stede wat deur JHWH aan hulle as besitting gegee word, as 'n banoffer aan JHWH om die lewe gebring moet word. Ten spyte daarvan dat dit aan die lig kom dat die Gibeoniete nie ver van die Israeliete af woon nie, die ooreenkoms met hulle gehandhaaf word en hulle lewens gespaar word, behaal Josua groot oorwinnings en sukses met die inname van die land (Jos 10:1-12:24). Dit wil dus voorkom asof die boek Josua in sommige gevalle 'n bepaalde nuansering van die Deuteronomistiese eis van stiptelike onderhouding van die wet, aanbied. Alhoewel Mullen (1993:95) die boek Josua as deel van die Deuteronomistiese Geskiedenis beskou, toon hy tog aan hoe dat die besondere etniese grense wat so duidelik in Deuteronomium getrek is deur die outeur van die boek Josua aangepas word:

Rather than simply to reiterate the traditions associated with Moses as though these had been followed to the letter, the narrative voice in Joshua interprets and modifies selected

segments of those traditions. Such modifications ... focus upon issues of the exclusion / inclusion of foreigners in the community, modifications of the rules of warfare, the question of the extend of the occupation of the land, and the covenantal ceremonies by which the ethnicity of the group is refined via a process that might be called “monotheizing” through social rituals and communal confessions.

’n Verdere rede waarom die boek Josua nie bloot as ’n deel van die Deuteronomistiese Geskiedenis beskou behoort te word nie, het te doen met die plek wat Jerusalem as sentrale heiligdom in die Deuteronomistiese Geskiedenis inneem. Nicholson (1963) het reeds aangetoon dat die aanbidding van JHWH by een sentrale heiligdom een van die fundamentele eise in die boek Deuteronomium is. Daar word algemeen aanvaar dat dié heiligdom Jerusalem is. Halpern (1981) het ook die belangrike rol van die sentralisering van die kultus in die boek Deuteronomium aangetoon. Dit is opmerklik dat daar geen direkte spore van so ’n eis in die boek Josua gevind kan word nie. Polzin (1980:111) se argument dat Gilgal in die boek Josua moontlik ’n bedekte verwysing na Jerusalem is, kom geforseerd voor. Dit verklaar ook nie waarom daar in die boek Josua klem gelê word op ander heiligdomme soos Silo, Ebal en Sigem nie. Op die oppervlak speel Jerusalem geen rol in die boek Josua nie. Jerusalem word trouens in ’n negatiewe sin vermeld as een van die stede wat verower is (Jos 12:10) nadat die koning ’n opstand teen Josua georganiseer het (Jos 10:1-5). Koorevaar (1990:260) vat dit só saam:

Samevattend kunnen we zeggen dat Jerusalem de stad is van een Kanaänitische koning, leider van een vijandelijke coalitie. Jeruzalem is een stad in het boek Jozua, die Israël niet kon innemen, maar er waren meer van zulke steden. Er is geen enkele aanwijzing, dat Jeruzalem een bijzondere theologische positie inneemt of dat Israël een bijzondere theologische taak ten aanzien van Jeruzalem heeft. De

redactie heeft op geen enkele wijze een dergelijke boodschap in het boek Jozua gelegd, noch openlijk, noch bedekt. Het Jeruzalem echter van het theologisch hoofddoel uit de tijd van Josia is een heel ander Jeruzalem, en is levensvreemd aan het Jeruzalem van het boek Jozua.

Strange (1993:139) voer ook 'n aantal argumente aan waarom die tyd van koning Josia (wat deur verskeie navorsers as die ontstaanstyd van die Deuteronomistiese Geskiedenis beskou word) nie as die ontstaanstyd van die boek Josua aanvaar kan word nie:

Op grond van al die bogenoemde redes lyk dit of die Deuteronomistiese Geskiedenis nie die enigste raamwerk is waarbinne die boek Josua verstaan kan word nie. Alhoewel die boek Josua onder die invloed van die Deuteronomistiese redakteurs deurgeloop het, wil dit voorkom of die boek ook deel was van 'n ander proses van literêre ontwikkeling.

1.1.2 Die boek Josua as produk van 'n literêre proses

Volgens Hamlin (1983:xxii) het die verhaal van Josua oor 'n lang tydperk ontwikkel en is dit in verskillende situasies hervertel. Hiervolgens sou 'n verteller uit die noorde van Israel in ongeveer 900 vC sekere tradisies aangaande Gilgal, Jerigo, Ai en Gibeon versamel het met die bedoeling om aan te toon dat Josua die Efraimiet en opvolger van Moses (en nie Dawid nie) die een was wat Israel ingelei het in die land wat deur God belowe is. Daarna sou 'n lid van die Deuteronomistiese hervormingsbeweging tussen 700 en 587 vC 'n nuwe weergawe van die Josua-verhaal die lig laat sien het. Sy doel sou wees om Josua as rolmodel vir die jong koning Josia voor te hou wat betref sy godsdienstige hervormings en militêre uitbreidings. Ten slotte word die Josua-verhaal deur 'n profeet (soortgelyk aan Jesaja 40 - 55) tussen 587 en 538 vC aangepas om te dien as 'n inspirasie vir baie Israëliete wat droom van 'n terugkeer uit die ballingskap na hulle vaderland.

Fritz (1994:3,4) meen dat die boek Josua se finale vorm eers teen die vierde eeu vC (dws aan die einde van die Persiese ryk) beslag gekry het. Dit sou die resultaat wees van 'n *Grundschrift* wat twee redaksies ondergaan het. Die eerste was 'n Deuteronomistiese redaktor wat die geskrif binne die raamwerk van die Deuteronomistiese teologie geredigeer het. Die tweede was 'n na-priesterlike redaksie wat alleen op kultiese instellings gekonsentreer het. Laasgenoemde was volgens hom dan verantwoordelik vir die finale Hebreeuse vorm van die boek Josua.

Die benadering om die boek Josua te sien as die resultaat van 'n literêre proses van ontwikkeling bied die moontlikheid om die boek in sy finale vorm te ondersoek. Dit bevry die ondersoeker van die versoeking om die teks in onsamehangende deeltjies te versnipper asook die gevaar om die boek by voorbaat vanuit die bepaalde raamwerk van 'n groter korpus literatuur te verklaar. Dit bied ook die moontlikheid om die verband tussen die boek in sy finale vorm en ander literatuur in die Ou Testament aan te toon.

1.1.3. Die boek Josua, die argeologie en die oorspronge van Israel

Nog 'n benadering tot die boek Josua was om dit te betrek by argeologiese debatte. Die boek is gebruik om argumente vir of teen sekere argeologiese teorieë ten opsigte van Israel se vroeë geskiedenis en die inname van die land te probeer staaf (vgl bv Zevit:1985, Kempinski:1986 en Zertal:1986). Ten opsigte van die inname van Jerigo, wat as 'n hoogtepunt in die boek Josua beskou kan word, kom Pienaar (1989:283) byvoorbeeld tot die gevolgtrekking dat daar geen argeologiese getuïenis is wat die val van die mure van Jerigo kan bevestig nie. Hy konkludeer dat Jerigo waarskynlik 'n klein dorpie sonder enige mure was.

Merling het die rol van die boek Josua in die argeologiese debat aangetoon en kom tot die gevolgtrekking dat geen oortuigende argeologiese bewyse gevind kon word van die Israëliete se inname van die land nie (Merling 1996:268). Hy betwyfel egter sommige argeoloë se gevolgtrekking dat die inname van die land, soos beskryf in die boek Josua,

deur 'n "Imagination Theory" verklaar kan word (Merling 1996:266). Volgens hom was die bedoeling van die boek Josua nooit om 'n verslag oor die inname van die land te wees nie, maar moet dit gesien word as 'n geloofsbelydenis van JHWH se teenwoordigheid by Israel toe hulle in Kanaän aangekom het (Merling 1996:268).

Noort (1998:6-14) bied ook 'n oorsig oor die rol van die boek Josua in die argeologiese dispuut. Ook hy kom tot die gevolgtrekking dat 'n historiese rekonstruksie van die inname van die land op grond van die argeologiese resultate en die voorstelling daarvan in die boek Josua, baie ver van mekaar verwyder is. Die oorsprong en doel van die totale voorstelling in die boek Josua wat so ver van die werklikheid verwyder is, bly steeds 'n vraag wat beantwoord moet word (Noort 1998:14).

Uit bogenoemde blyk dit dat die boek Josua nie gebruik kan word as 'n dokument om die argeologiese resultate te verifieer nie. Die argeologiese data oor die relevante periode van 'n veronderstelde intog in die land is baie skaars en onseker (Curtis 1994:59). Dieselfde geld ook vir die vraag na die historiese oorspronge van die volk Israel en hulle teenwoordigheid in Kanaän. Uit die debat tussen Lemche (1996 en 1997), Dever (1996) en Gottwald (1997) is dit duidelik dat die klassieke teorieë oor die historiese oorspronge van die volk Israel nie meer op gegewens in onder andere die boek Josua gebaseer kan word nie.

1.2 Die doel van die ondersoek

Indien die Pentateug en / of die Deuteronomistiese Geskiedenis nie 'n bevredigende raamwerk bied waarbinne die boek Josua verstaan kan word nie, en dit onder andere op grond van argeologiese resultate duidelik is dat die boek nie 'n historiese weergawe is van die oorsprong van Israel en die inname van die land nie, is die vraag natuurlik wie dan vir die finale vorm van die boek Josua verantwoordelik was.

Die hoofdoel van hierdie studie is om die belangegroep wat vir die finale vorm van die

boek Josua verantwoordelik was, te identifiseer. Met *belangegroep* word bedoel die magte en kragte wat 'n invloed uitgeoefen het op die samestelling van die teks. Davies (1992:14) het reeds geargumenteer dat elke teks iets reflekteer van die teks se eie sosiale konteks en dat hierdie refleksie altyd subjektief is. Die outeurs van tekste het individuele sowel as groepsbelange gehad. Hierdie belange het neerslag gevind in die tekste wat deur hulle geproduseer is. Breytenbach (2000:50) stel dit in sy ondersoek na die belangegroep wat vir die Samuel-vertelling verantwoordelik is soos volg:

What I intend to do is to study the profile of Samuel as he is portrayed in 1 Samuel and in the end ask the question which group would benefit by such a portrayal of a legendary figure from the past. The issue adressed here is : Which are the powers behind the Samuel narrative as we have it ?

Met die belangegroep wat verantwoordelik was vir die boek Josua word dus bedoel die groep wie se belange deur die verhaal wat in die boek Josua vertel word, gedien word. Die begrip omvat die totale denkraamwerk van 'n bepaalde groep mense wie se belange en ideale in die vorm van 'n teks neerslag gevind het. In lyn met Breytenbach is my bedoeling om te probeer vasstel wie die magte agter die Josua-vertelling is.

Daar word van Jeismann (1985:13-16) se standpunt uitgegaan dat 'n historiese bewussyn altyd een of meer van die volgende funksies het, naamlik:

- Om 'n bepaalde identiteit tot stand te bring
- Voorstellings van die verlede munt die bewussyn van die hede in 'n diep sosiaal-psigiese laag wat tot in die onderbewuste strek. So word die basis gelê vir 'n identiteitsgevoel en bewussyn. Verskillende groepe hervertel hulle geskiedenis en bewaar getuienisse as tekens van 'n bepaalde kontinuïteit en verseker so hulle eiesoortigheid en identiteit te midde van verandering. Deur hulle eie identiteit te vind en hulle verstaanstrukture te

omlyn, grens groepe - soos byvoorbeeld 'n volk - hulleself af van ander groepe. Hierdie identiteitsvinding hou verband met aspekte soos die definiëring van verbande, voortsetting van opdragte uit die verlede, die nut van vorige geslagte se werk, die eie optrede in die hede, die dra van die leed en skuld vir die verlede, die gevolge van foute in die hede en die "Heimat haben" in die wydste sin van die woord.

- Om toestande of aansprake te legitimeer

Verworwe regte wat gewaarborg word deur oorkondes, gewoonte, aktes en registers asook bestaande idees en instellings word deur 'n historiese bewussyn gelegitimeer. Aan die ander kant kan die teruggrype na die geskiedenis ook 'n rewolusie teen huidige toestande legitimeer.

- Om te oriënteer

Groepe bestaan nie in 'n vakuum nie. Die oriënteringsfunksie van die historiese bewussyn wil die geskiedenis van verskillende groepe met mekaar vergelyk om uiteindelik tot selfverstaan en singewing te kom. Sodoende kan die groep homself oriënteer te midde van die universele geskiedenis. Gegrand in die nuuskierigheid en interesse in dit wat anders is, in die vreemde, maak hierdie funksie hom los van die onmiddelikheid van die ander twee en strewe in die eerste plek na kennis en dan na beoordeling. Dit gaan die eie geskiedenis te bowe en is in staat om die geskiedenis in geheel te bedink.

Uit die voorafgaande standpunt van Jeismann is dit duidelik dat tekste, en by name dan historiese tekste as 'n uitdrukking van 'n bepaalde groep se historiese bewussyn, saamgestel word met die bedoeling om 'n boodskap oor te dra. Die teks verteenwoordig sekere waardes, idees en denke. Laasgenoemdes het weer hulle oorsprong by mense wat in bepaalde historiese omstandighede geleef het en deur hulle omgewing en omstandighede beïnvloed is. Aangesien die boek Josua pretendeer om 'n historiese vertelling te wees, kan 'n mens te wagte wees dat bogenoemde funksies van die historiese

bewussyn ook dáárin sal voorkom. As deel van die ondersoek na die belangegroep wat verantwoordelik is vir die boek Josua, beoog ek om hierdie funksies, soos dit in die boek Josua voorkom, aan te toon.

Na my mening is daar in die verlede te veel gekonsentreer op die boek Josua as deel van groter literêre eenhede en is daar, afgesien van die kommentare, nie genoegsaam aandag gegee aan die inhoud van die boek as sodanig nie. Daarom sal my benadering wees om te begin by die finale vorm van die teks van die boek Josua en om te vra na die magte of belangegroep(e) wat vir die teks verantwoordelik is. Childs (1979:17) het reeds die belangrikheid van die finale vorm van die teks aangetoon : “The final form of the text performs a critical function in evaluating the historical process through which Israel went in construing it’s history with God.”

Ek beseft dat die uitdrukking “finale vorm van die teks” ‘n uiters kontroversiële en relatiewe saak is. Sonder om te tegnies te raak bedoel ek daarmee die Masoretiese teks van die boek Josua soos wat dit in die *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (1966 / 7) weergegee word. Afrikaanse aanhalings en verwysings kom uit die *Nuwe Afrikaanse Vertaling* (1983). Daarmee word beslis nie ontken dat die teks van die boek Josua ‘n baie lang en ingewikkelde voorgeskiedenis en ontwikkeling gehad het nie.

Die bedoeling is nie om die finale vorm van die teks soos Kroeze (1968:13) te hanteer nie : “[Het boek Jozua] ligt voor ons in zijn eindredactie en daarmee hebben we te doen. Zo heeft God het ons gegeven en zo hebben we het te benutten en zo is het deel van de heilsopenbaring Gods.” Daar kan ook nie met Woudstra (1981:10) saamgestem word wat geen rede sien waarom die boek Josua ‘n proses van ontwikkeling deurloop het en waarvan die finale vorm eers laat gedateer behoort te word nie. Volgens hom het die boek as ‘n eenheid sy ontstaan gehad baie naby aan die werklike gebeure wat daarin beskryf word, dit wil sê tussen 1400 en 1250 vC.

Koorevaar (1990:9) het daarop gewys dat die vraag na die betekenis of boodskap van ‘n

bepaalde boek in sy finale vorm, “zoals het nu voor ons ligt” een van die belangrikste brandpunte in die Ou-Testamentiese wetenskap is. Ek wil in hierdie ondersoek aansluit by dit wat Koorevaar (1990:10) die “Amsterdamse Traditie” noem. Hiervolgens is die eksegetiese gerig op die “Letztgestalt” van die teks. Dit is in hierdie tradisie gebruiklik om tekste eerder later te dateer op grond van die hipotese dat die ballingskap ‘n literêre kreatiewe periode was waarin ouer stof nuwe vorm verkry het en nuwe materiaal ingevoeg is. Koorevaar (1990:49) kom tot die volgende gevolgtrekking :

[D]e eindredactionele fase of de canonicke fase is immers tevens de laatste fase bij het ontstaan van een boek, en die vormt daarmee tegelijk de laatste grens voor de datering van het boek. De kansen zijn echter niet erg groot, omdat we een theologische structuur hopen te vinden, die voor alle tijden een blijvende boodschap, en daarmee tegelijk een vorm van “Zeitlosigkeit” heeft. Tenzij echter die theologische structuur aan een zeker tijdstip is verbonden. Dan kan het juist wel de beslissende sleutel voor de datering worden.

Ondergeskik aan, en as neweproduk van die ondersoek na die belangegroep agter die boek Josua is ‘n tweede doelstelling van hierdie studie dus om ‘n voorstel ten opsigte van die datering van die boek Josua te maak. Deur die belangegroep te identifiseer kan die historiese omstandighede wat die agtergrond vorm vir die finale vorm van die teks, moontlik gerekonstrueer word.

1.3 Strukturering van die navorsingsresultate

Die proses waarvolgens die navorsing verloop het, word nie in hierdie proefskrif gereflekteer nie. Aanvanklik is daar in die navorsing gekonsentreer op ‘n literêre ondersoek van die boek Josua. ‘n Vertelkundige ontleding het sekere resultate aan die lig gebring. Vervolgens is die boek Josua as deel van die Deuteronomistiese Geskiedenis

ondersoek. Daar is veral aandag gegee aan die rol van die figuur van Josua as verteenwoordiger van 'n bepaalde ideologiese perspektief. 'n Semantiese ondersoek van die boek Josua het die voorkoms van sekere *Leitwörter* en ideologiese motiewe na vore gebring. Daar is dus in die ondersoek van verskillende metodes gebruik gemaak. Die bedoeling was om die literêre inhoud van die boek in sy finale vorm so deeglik as moontlik en vanuit verskillende perspektiewe te ondersoek. Slegs die resultate van hierdie ondersoek, en nie die volledige verloop daarvan nie, word in hierdie studie aangebied.

Volgens Davies (1992:56) kan die historiese Israel slegs polities gedefinieër word en wel as 'n koninkryk in die noorde van die Palestynse hooglande met Samaria as hoofstad. Hierdie politieke entiteit het uit verskillende bevolkingsgroepe bestaan wat verskillende gode aanbid het. Die Bybelse literatuur werk egter met 'n 'ideale' Israel. Die historiese Israel word in die Bybelse literatuur deur die geïdealiseerde Israel beoordeel / veroordeel as dat hulle die ware godsdiens en politieke bondgenootskap verlaat het en dat hulle nie deel is van die ware (ideale) Israel nie. In hierdie geïdealiseerde beeld van Israel is die wesentlike vraag : Wie is Israel regtig ? Thompson (1999:81) vat dit só saam:

The true essence and significance of Israel - and implicitly its future glory - was traced in the tales of the patriarchs, the stories of the wilderness and of the judges, and the great legends about the golden age of the united monarchy. Idealistic sentiments of futuristic incipient messianism ring throughout this tradition with the recurrent affirmation of one people and one God. It is this God, the only true king of a finally new Israel, who is projected to some day come to rule his chosen remnant from his throne in Jerusalem's temple. This idyllic reality of piety is the Israel of tradition.

Hierdie proefskrif poog om aan te toon hoe hierdie idealisering van Israel in die boek Josua na vore kom en hanteer word.

In hoofstuk twee van hierdie studie word aangetoon dat Josua 1:1-9 'n programmatiese inleiding tot die hele boek Josua is. Die gedeelte bevat al die elemente van die ideale wat in die res van die boek na vore kom. Voorts word elkeen van hierdie ideale soos hulle in die boek Josua realiseer en / of nie realiseer nie, bespreek. Die veronderstelling is dat die hantering van hierdie ideale verteenwoordigend is van die belangegroep wat vir die boek Josua in sy finale vorm verantwoordelik was. In die ondersoek word daar veral gekonsentreer op die figuur van die hoofkarakter, naamlik Josua. Sy woorde en optrede is waarskynlik 'n belangrike aanduiding van die veronderstelde belangegroep se idees en as sodanig is Josua die draer van die ideologiese perspektief in die verhaal.

Daar word ook in die ondersoek aandag gegee aan die rol van belangeruimte in die verhaal. Die plekke waar gebeure in die verhaal afspeel asook die afwesigheid van ander plekke in die verhaal, is 'n hulpmiddel in die identifisering van die belangegroep in 'n teks, aangesien sekere ruimtes (plekke) met sekere groepe verbind kan word.

'n Derde wyse waarop die ideale van die belangegroep in 'n teks na vore kom, is deur die herhaaldelike gebruik van sekere sleutelwoorde en begrippe. Idees en begrippe spruit voort uit 'n bepaalde denkraamwerk en dit vind neerslag in vaste uitdrukkings en formules. Sekere woorde en taalgebruik kan met 'n bepaalde siening verbind word en is dikwels tiperend van 'n bepaalde groep. Hieraan word daar ook in hoofstuk twee aandag gegee.

Die opvallende ooreenkomste tussen die boek Josua en Trito-Jesaja word in hoofstuk drie aangetoon. Hier word daar van 'n inter-tekstuele benadering gebruik gemaak waarvolgens die twee tekste met mekaar vergelyk word en die ooreenkomste aangedui word. Hamlin (1983:xxiii) het reeds aangetoon dat die verhaal van Josua op 'n radikaal nuwe wyse deur die profetiese outeur van Deutero-Jesaja geïnterpreteer is. Die gedagte is egter nog nie deeglik ondersoek nie. Die verband tussen die boek Josua en Trito-Jesaja kan belangrike implikasies hê ten opsigte van die historiese agtergrond waarteen die boek

Josua verstaan kan word aangesien daar sekerheid is dat Trito-Jesaja teen 'n na-eksiliese agtergrond verstaan moet word.

Die boek Josua is dikwels in die verlede al teen 'n voor-eksiliese agtergrond verstaan (veral in die lig van die Deuteronomistiese Geskiedenis) en wel as 'n propagandadokument vir koning Josia se hervormings (vgl bv Ottosson 1991). Die gedagte van 'n na-eksiliese agtergrond vir die boek Josua is egter relatief nuut en vreemd. Fritz (1994:3,4) het reeds daarop gewys dat daar aanduidings bestaan dat die boek Josua in sy finale vorm waarskynlik eers teen die einde van die Persiese era beslag gekry het. Dit is egter nog nie deeglik getoets nie. Daarom word daar in hoofstuk vier van hierdie studie aandag gegee aan die vraag of die boek Josua wel sou inpas by die historiese omstandighede van die tyd na die ballingskap. Daar word gebruik gemaak van inligting uit die boeke Esra en Nehemia waaroor daar ook sekerheid bestaan dat hulle uit die tyd na die ballingskap dateer. Voorts word die boek Josua ook kortliks vergelyk met ander literatuur uit die tyd na die ballingskap. In hierdie hoofstuk word daar dus ook van 'n inter-tekstuele benadering gebruik gemaak. Dit word gedoen in kombinasie met 'n sosio-historiese benadering. Laasgenoemde word egter beperk tot die twee basiese kategorieë van eksklusiwiteit en inklusiwiteit in die tyd na die ballingskap.

In hoofstuk vyf word daar op grond van die voorafgaande ondersoek gekonsentreer op die boek Josua as 'n kontranarratief en die belangegroep wat verantwoordelik is vir die finale vorm van die boek Josua.

HOOFSTUK 2

IDEALISERING IN DIE BOEK JOSUA

2.1 Josua 1:1-9 as 'n programmatiese inleiding tot die boek

In JHWH se openingstoetspraak (Jos 1:1-9) word die belangrikste tema's in die verhaal aan die orde gestel (Polzin 1980:74). Dit is die langste enkele toespraak van JHWH in die hele verhaal van Josua. Die ander kere wat JHWH aan die woord kom is dit by wyse van kort opdragte en bevele aan Josua. Daar bestaan 'n groot mate van eenstemmigheid onder navorsers dat Josua 1:1-9 'n besondere funksie vervul. Polzin (1980:74) beskou dit as 'n paradigmatische illustrasie van die hele Deuteronomistiese Geskiedenis se tema. Gottwald (1985:241) noem dit 'n "programmatic text". Spronk (1994:25) het aangetoon dat daar in Josua 1:1-9 'n ideaal geskets word wat haas onmoontlik lyk naamlik die ideaal van "één God, één volk, één land, één leider". Hy wys daarop dat die eerste hoofstuk ook op ander maniere as 'n inleiding tot die res van die verhaal beskou kan word:

In het kort worden de verovering van het land (vs. 2-5; vgl. hoofdstuk 2-12), het in bezit nemen van het land (vs. 6; vgl. hoofdstuk 13-22) en de binding aan de wet (vs. 7-8; vgl. Hoofdstuk 23-24) aangeduid. Kenmerkend voor het idealisme van de beschrijving is dat één en ander steeds alomvattend is: heel het volk, heel het land, heel het wet.

(Spronk 1994:27)

Volgens Rowlett (1996:122) moet die gedeelte as 'n oorlogsrakel eerder as 'n instellingsformule verstaan word. Nelson (1997:29) sê JHWH se rede in Josua 1:1-9 “functions as one of the editorial speeches that structures and unifies the whole work”. Vanuit 'n literêre oogpunt beskou bied sulke toesprake aan die outeur die geleentheid om direk met die leser te kommunikeer met die oog daarop “to provide motivations for the characters and to frame the issues at stake”. Die outeur gebruik hierdie tegniek om die leser te begelei tot die aanvaarding van 'n bepaalde teologiese interpretasie van Israel se geskiedenis in die land. JHWH se “programmatische speech” wys vooruit op die die doel van algehele militêre sukses in die verhaal. Die hooftemas van die boek word volgens Nelson (1997:30) soos volg in JHWH se “introductory speech” van stapel gestuur: Josua 1:2 verwys na Josua 3 - 4 en 22 ; Josua 1:3 - 6,9 na Josua 2, 6, 8 en 10 - 12 ; Josua 1:6 na 11:23, 12:1-6 en 13 - 21 ; en Josua 1:7-8 na Josua 8:30-35, 5, 7, 9 en 23 - 24. Oor die res van Josua 1 sê Nelson (1997:30):

The three other speeches (vv 10-11, 12-15, and 16-18) likewise introduce several themes and interests of the book which follows. National claims on ancestral territory are supported (vv 13-15) Israel is promised “rest” and possession of the land (v. 15). There is a call to faith, courage, and strength in a time of crisis (v. 18). The interchange between Joshua and the east Jordan tribes inaugurates the book’s thesis that “all Israel” cooperated together to effect a unified conquest (3:7; 4:14; 8:15; 10:29).

Josua 1:1-9 funksioneer dus as 'n inleiding tot of 'n programmatiese uiteensetting van die belangrikste tema's in die verhaal. Noort (1998:3,4) onderskei die volgende tema's in die boek Josua:

So zeigt das Josuabuch an der Schaltstelle zwischen Pentateuch und Vorderen Profeten Verbindungen zu beiden Seiten. Zugleich ist es mehr als ein Verbindungsstück. In der programmatischen Gottesrede verweisen Jos 1,4.6 auf die

beiden Hauptteile des Buches: die Landgabe 2-12 und die Vergabe des Landes 13- 19. In der Letztgestalt thematisiert 1,7f. das dritte Anliegen des Josuabuches: die Art und Weise der Bewohnung des Landes (Jos 20f. ; 23f.). So bilden die drei Teile des Josuabuches zusammen auch eine eigene Einheit.

Josua 1:1-9 speel ook 'n belangrike rol in die struktuur van die verhaal. 'n Motief wat in hierdie perikoop belangrik is, naamlik die dood van die עבד יהוה (Jos 1:1) kom ook in die slotgedeelte voor (Jos 24:29). Die vertelling word deur die herhaling van dié motief as 'n selfstandige eenheid aangedui. Op grond van die besondere funksie van Josua 1:1-9 in die vertelling en ter wille van die bespreking daarvan, word die volledige teks van hierdie gedeelte hier weergegee.

1 ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אל־יהושע בן־נון משרת משה
לאמר: 2 משה עבדי מת ועתה קום עבר את־הירדן הזה אתה וכל־העם הזה
אל־הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל : 3 כל־מקום אשר תדרך כף־רגלכם
בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל־משה : 4 מהמדבר והלבנון הזה ועד־הנהר
הגדול גהר־פרת כל ארץ החתים ועד־הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם :
5 לא־יתעב איש לפניך כל ימי חיך כאשר הייתי עם־משה אהיה עמך לא
ארפק ולא אעזבך : 6 חזק ואמץ כי אתה תנחיל את־העם הזה את־הארץ אשר
נשבעתי לאבותם לתת להם : 7 רק חזק ואמצ מאד לשמר לעשות ככל־התורה
אשר צוה משה עבדי אל־תסור ממנו ימין ושמאול למען תשכיל בכל אשר תלך :
8 לא־ימוש ספר התורה הזה מפיקך והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות
ככל־הכתוב בא כ־אז תצליח את־דרךך ואז תשכיל : 9 הלוא צויתך חזק ואמץ
אל־תערך ואל־תחת כי עמך יהוה אלהיך בכל אשר תלך :

Die volgende elemente kan in hierdie rede van JHWH onderskei word:

1. Leierskap

Die Israeliete het 'n behoefte aan 'n nuwe leier want Moses, die עֶבֶר יְהוּדָה is dood. Josua word deur JHWH aangestel as Moses se opvolger met die opdrag om die land in besit te neem (Jos 1:2,6). Die manier waarop Josua daarin slaag om by Moses as die ideale leier oor te neem is een van die deurlopende tema's in die boek.

2. Die volk

God noem die volk כָּל־הָעָם en בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (Jos 1:2). Die vraag na die identiteit van Israel is 'n belangrike tema in die boek Josua. Die klem val hier op die eenheid binne die volk van JHWH.

3. Die land

Die land word hier as 'n eenheid gesien. Josua word aangestel om hierdie hele gebied in besit te neem. Dit word uitgedruk deur מִהַמְדָּבָר ... וְעַד־הַיָּם הַגְּדוֹל (Jos 1:4).

Klem word gelê op die feit dat JHWH oor die land beskik (Jos 1:2, 6, 11). Die land is die objek van JHWH se belofte aan die aartsvaders. Die volk het uit hulle eie geen reg op die land nie. Dit kom hulle alleen toe op grond van JHWH se belofte. Die gedagte word telkens uitgedruk dat JHWH die land vir hulle gee (נָתַן). Moses geld as 'n gesagsfiguur ten opsigte van die landsbelofte.

Die gebied wat Josua in besit moet neem, word in Josua 1:3 genoem כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תֵּדָרֵךְ. Die grense van die land word hier baie wyd en idealisties voorgestel (Jos 1:4). Die ideaal is dat die hele gebied Israel se woongebied (גְּבוּלְכֶם) sal wees.

4. Die ander nasies

Wat die nasies betref teen wie Josua sal moet veg in die uitvoering van sy opdrag om die land in besit te neem, word in die vooruitsig gestel dat solank hy lewe niemand teen hom staande sal kan bly nie : לאִי־חִיצַב אִישׁ לַפְּנֵיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ (Jos 1:5). Die ideaal is dus dat al hierdie nasies onderwerp sal word.

5. Die onderhouding van die wet

Die ideaal is dat die hele wet (כָּכֹל הַתּוֹרָה) nagekom sal word (Jos 1:7). Moses geld ook as 'n gesagsfiguur ten opsigte van die nakoming van die wet. Absolute gehoorsaamheid aan die wet van Moses is 'n vereiste vir sukses (Jos 1:8).

Uit die voorafgaande is dit duidelik dat die funksie van JHWH se openingsrede (Jos 1:1-9) is om die ideale van 'n bepaalde belangegroep in die boek Josua te verwoord. Dit kan opgesom word as

- die ideaal van 'n leier soos Moses
- die ideaal van eenheid in die volk van JHWH
- die ideaal van die besit van die hele land as vervulling van JHWH se belofte
- die ideaal van die wet wat streng nagekom word
- die ideaal van al die vyande wat verslaan is

2.2 Die verband tussen Josua 1:1-9 en Josua 23:1-16

Die byeenkoms in Josua 23 :1-16 kom ooreen met die wetslesing op Ebalberg (Jos 8:30-34) waar die hele Israel (כָּל־יִשְׂרָאֵל) teenwoordig is, naamlik die leiers, die hoofde, die regters en die ampsdraers (Jos 23:2). Daar is egter ook opvallende ooreenkomste met Josua 1:1-9. Josua se “Summary Speech” in Josua 23 word ook deur Gottwald (1985:241) saam met Josua 1:1-9 as 'n “ programmatic text” beskou. Die volgende aspekte is van belang:

- JHWH het die oorlog vir die Israeliete gevoer. Niemand kon teen hulle staande bly nie (Jos 1:5 en 23:9,10).
- Die land is nog nie volledig ingeneem nie. Dit sal nog in die toekoms realiseer soos JHWH belowe het (Jos 1:3,6 en 23:4,5).
- Die grense van die land is nie so wyd soos in Josua 1:4 nie. Die Jordaanrivier word in Josua 23:4 as die oostelike grens aangedui.
- Die volk moet sterk staan in die uitvoering van die wet, nie links of regs afwyk nie en nie ander gode dien nie (Jos 1:7,8 en 23:6-8).
- Indien hulle egter afvallig raak deur hulle aan die ander nasies te verbind, met hulle te trou of te vermeng, sal hulle swaar kry en uiteindelik verdwyn uit die land wat JHWH aan hulle gee (Jos 1:2 en 23:13,15,16).
- Die feit dat al JHWH se beloftes aan hulle vervul is, impliseer ook dat al die rampe hulle sal tref indien hulle nie die verbondverpligtinge nakom nie (Jos 1:7,8 en 23:12,13).

Dat Josua 1:1-9 'n idealistiese voorstelling is, word aangedui deur die herhaaldelike gebruik van die woord **ל**. Die woord kom agt keer in die gedeelte voor. Hiervolgens het die realisering van JHWH se beloftes reeds volledig aangebreek. Daar is egter ook 'n ander stem hoorbaar in die boek Josua. Dit is die stem wat die leser voortdurend daaraan herinner dat al hierdie ideale in werklikheid nog nie gerealiseer het nie. Dit kom tot uitdrukking in Josua 23:1-16. Hierdie gedeelte kan dus eintlik gesien word as kommentaar op, of 'n interpretasie van, Josua 1:1-9. Die doel is om aan te dui dat JHWH alles wat Hy belowe het, nakom. In sekere gebiede is die nasies uitgeroei en die wat nog oor is se gebiede is reeds aan Israel toegeken, alhoewel die nasies wat daar woon nog deur JHWH verdryf sal word. Die finale realisering van JHWH se belofte lê dus nog in die toekoms. Daar sal in die ontleding van die ideale van die belangegroep in die boek Josua ook met hierdie perspektief rekening gehou moet word.

2.3 Die voorstelling van God in die verhaal

2.3.1 Name wat vir God gebruik word

God word יהוה genoem deur die verteller (bv Jos 1:1;3:7;4:10,15), deur Josua (bv Jos 1:15;3:5;4:24), deur die stamme aan die oostekant van die Jordaan en deur Ragab (Jos 2:9,10,12). Dit is egter hoofsaaklik die verteller wat na God op hierdie wyse verwys. Josua gebruik veral die uitdrukking יהוה אלהיכם (bv Jos 1:11,13;3:9;4:5,23;23:2). Ragab (Jos 2:11) en die beamptes (Jos 3:3) gebruik dit ook enkele male terwyl die stamme oos van die Jordaan (Jos 1:16) en die Gibeoniete (Jos 9:24) die enkelvoudvorm (יהוה אלהיך) gebruik. Die verteller (Jos 8:30;9:18;10:40;13:14,33;14:14), Josua (Jos 7:13,19;24:23), die leiers van die volk (Jos 9:19;22:16), Akan (Jos 7:19) en die stamme oos van die Jordaan (Jos 22:24) gebruik die uitdrukking יהוה אלהי ישראל. Verder word God כל-הארץ אדון deur die verteller (Jos 3:11) en Josua (Jos 3:13) genoem, sowel as אל חי deur Josua (Jos 3:10). Ten slotte gebruik Ragab die uitdrukking יהוה אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת.

Uit hierdie ontleding is dit duidelik dat verskillende persone en groepe in die verhaal op dieselfde wyse na God verwys. Daarmee word die ideaal van eenheid tussen die verskillende groepe in die verhaal gesuggereer. Aangesien daar net een God is kom hierdie eenheid tot uitdrukking in die aanbidding van dieselfde God.

2.3.2 God se rol in die vertelling

Die belangrikste handeling van God in die verhaal is om te praat (אמר) of om te beveel (צוה). JHWH kommunikeer direk met Josua (bv 1:1;3:7;4:1,15;5:2,9,6:2;7:10-15;8:1,18;11:6;13:1-7;20:1). JHWH praat net met Josua en met niemand anders nie.

Behalwe in die geval van die leëraanvoerder van JHWH is daar ook geen tussenganger tussen JHWH en Josua nie. Dit is 'n besondere tegniek in die verhaal om gesag aan Josua toe te ken. God werk deur Josua. Dit is God wat die oorlog vir die Israëliete voer, hulle vyande voor hulle uit verdryf en die land vir hulle gee. Die rol wat God in die verhaal vervul naamlik om aan Josua sy opdragte te gee en sodoende verantwoordelik te wees vir die vloei van die verhaal, is dus 'n belangrike aanduiding van die verteller se ideologiese perspektief, of soos Polzin (1980:73-74) dit stel:

[T]he ultimate ideological stance(s) of the book ought to be looked for both in the reporting narrative of the text as well as in its reported words, especially those of its principal heroes, God and Joshua. Thus, we may expect to find points of view expressed by the reporting speech of the narrator reflected in the reported speech of God and Joshua, and vice versa, on any or all compositional planes of the book.

2.4 Josua as die ideale leier

2.4.1 'n Leier soos Moses

Josua word aan die leser bekend gestel as *מֹשֶׁה* en *בְּנֵי־נֹחַן*, terwyl Moses *עֶבֶד יְהוָה* genoem word (Jos 1:1). Moses word by herhaling in hierdie gedeelte met hierdie titel benoem (Jos 1:2,7,15). Dit is duidelik dat die uitdrukking *עֶבֶד יְהוָה* vir die verteller van besondere betekenis is en waarskynlik 'n belangrike ideologiese motief verteenwoordig. Die titel *עֶבֶד יְהוָה* beklemtoon Moses se gesagsposisie as leier van die Israëliete. Dit word in 'n sekere sin in kontras met Josua se benaminge gebruik. Terwyl Moses se titel met JHWH verbind word, word Josua in hoofstuk 1 bloot volgens sy afkoms benoem.

Die gebruik van *מֹשֶׁה* om Josua te benoem dui ook op sy ondergeskikte posisie

ten opsigte van Moses. Die woord מִשְׁרֵת word elders gebruik vir 'n leerling of assistent. Dit is egter ook belangrik om daarop te let dat die woord nie net 'n profane betekenis het nie maar dat dit veral in kontekste gebruik word wat verband hou met priesterlike diens of kultiese handeling. Dit is moontlik dat die verteller die uitdrukking מִשְׁרֵת doelbewus met hierdie dubbelsinnige betekenis gebruik. Die figuur van Josua kan in die vertelling dus ook met 'n priesterlik-kultiese funksie in verband gebring word.

Moses se dood is simbolies van die einde van 'n ou era en die begin van 'n nuwe era onder Josua as leier. Moses se dood beteken ook dat die tyd vir die vervulling van JHWH se belofte nou aangebreek het (Jos 1:6). Die eer om die volk die beloofde land in te lei, val Josua te beurt. Dit word beklemtoon deur die herhaling van die persoonlike voornaamwoord אֲתָה (Jos 1:2,6). Josua is die persoon wat deur JHWH gebruik word om die belofte wat Hy reeds aan die aartsvaders gemaak het, uiteindelik te vervul.

Josua ontvang sy opdrag van JHWH self (Jos 1:1,9). Voorts word Josua verseker van JHWH se ondersteuning net soos in die geval van Moses (Jos 1:5,9). Die herhaling van die uitdrukking חֶזֶק וְאִמּוּץ is opvallend (Jos 1:6,7,9). Rowlett (1996:155) het aangetoon dat die uitdrukking tipies is van militêre situasies en dikwels gebruik word vir die vasstel van grense en in verband met die insluiting of uitsluiting van persone en groepe by die nasionale groep. Dit is juis waaroor die boek Josua in 'n groot mate handel. Die boek pas goed in die rol wat oorlogsverhale volgens Rowlett (1996:161,2) vervul, naamlik om 'n nasionale identiteit te skep en om verskillende groepe saam te snoer tot 'n eenheid met een gemeenskaplike vyand.

Met die deurtog deur die Jordaan en die kultiese rituele by Gilgal (Jos 3:1-5:12) tree Josua as 'n sterk leier na vore. Hy oefen gesag uit oor die hele volk Israel (Jos 3:1). Sy gesag as leier oor die hele Israel kom veral na vore in JHWH se woorde in Josua 3:7 en die herhaling daarvan in Josua 4:14. Die bedoeling met die deurtog deur die Jordaan is om aan Josua hoë aansien in die oë van die hele Israel te gee sodat hulle kan weet dat

JHWH by hom is soos (כֹּאֲשֶׁר) Hy by Moses was (Jos 3:7). Na die suksesvolle deurtog maak die verteller die gevolgtrekking dat JHWH daardie dag aan Josua hoë aansien gegee het in die oë van die hele Israel. Hulle het sy lewe lank aan hom eerbied betoon soos (כֹּאֲשֶׁר) aan Moses (Jos 4:14). Hieruit blyk dit dat die doel van die deurtog deur die Jordaan is om aan die hele volk te bewys dat Josua ook sy gesag as leier van JHWH af ontvang het en derhalwe met dieselfde lojaliteit as Moses gevolg moet word. Dit is 'n vervulling van JHWH se belofte dat Hy by Josua sal wees net soos (כֹּאֲשֶׁר) Hy by Moses was (Jos 1:5).

Dit is opmerklik dat die drie stamme wat hulle grondgebied van Moses aan die oostekant van die Jordaan ontvang het, Josua belowe dat net soos (כֹּכֵל אֲשֶׁר) hulle aan Moses gehoorsaam was, hulle ook so (כִּן) aan Josua gehoorsaam sal wees. Hulle spreek ook die wens uit dat JHWH by Josua sal wees soos (כֹּאֲשֶׁר) Hy by Moses was (Jos 1:17). Hulle is dan ook gehoorsaam aan Josua se opdrag om die ander stamme te help. Alhoewel daar 'n onderskeid gemaak word tussen die drie stamme aan die een kant en die res van die volk wat בני ישראל genoem word, neem hulle deel aan die intog deur die simboliese grens tussen die twee groepe (naamlik die Jordaanrivier) saam oor te steek (Jos 4:12,13). Die eenheid van die volk onder Josua se leierskap word beklemtoon deur die herhaling van כל-הגוי en כל-ישראל (Jos 3:17;4:1).

Josua word in Josua 24:29 ook, net soos Moses in Josua 1:1 יהוה עבד genoem. Hiermee word 'n belangrike sirkel in die verhaal voltooi. Josua wat die ideale leier verteenwoordig is vir die eerste keer gelyk aan Moses. Hy is nou nie meer מִשְׁרַת מֹשֶׁה nie, maar self ook יהוה עבד. Hy het 'n hoë ouderdom bereik en word in sy woongebied begrawe. Josua se tyd word voorgelou as 'n tyd toe Israel JHWH gedien het (Jos 24:31).

Op grond van die beklemtoning dat Josua 'n leier soos Moses is, kan die argument dat

Josua 'n koninklike figuur verteenwoordig, bevraagteken word. Die idee dat Josua 'n model vir koning Josia se hervormings is, het wye aanvaarding gevind. Widengren (1957) het reeds betoog dat Josua in die Deuteronomistiese tradisie gesien is as die prototipe van die Israelitiese regeerder. Nelson (1981:540) is oortuig hiervan en sê dat dit die werk van die Deuteronomistiese redaktor van die boek Josua was. Ottosson (1991:260) se intensie is ook om aan te toon dat die boek Josua bedoel was as 'n Deuteronomistiese program vir die herstel van die Dawidiese koningskap.

Dat die boek Josua onder Deuteronomistiese hand deurgeloop het, lei geen twyfel nie. Daarvoor is daar net te veel ooreenkomste met die boek Deuteronomium. En dat die figuur van Josua in die verhaal sekere koninklike kenmerke openbaar, is ook waar. Maar die klem op Josua as 'n tweede Moses dui eerder daarop dat die oorsprong van die Josua-figuur nie in die messiaanse verwagting van die Deuteronomistiese tradisie gesoek moet word nie, maar wel by die profete. Breytenbach (2000:53-54) het reeds aangetoon dat die tradisies oor Moses van profetiese oorsprong is:

Moses was first and foremost a prophet, especially in the deuteronomistic tradition. He is portrayed as a prophet who had direct contact with JHWH, who had the role of prophetic intercession on behalf of the people, and who acted as a judge. He can be described as a nearly perfect theocratic leader.

Josua se funksie was die voltooiing van die werk van Moses. Sy figuur verskyn in die oorlewering feitlik as 'n duplikaat van Moses. Hoewel Josua nooit die titel profeet dra nie, toon die formules כַּדְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ (Jos 24:2) en כַּדְּבַר יְהוָה אֲמַר יְהוָה (1Kon 16:34) dat sy figuur in hierdie rigting geïnterpreteer is (Oberholzer 1966:64).

Schäfer-Lichtenberger (1995:219) sluit hierby aan deur te sê dat dit beslis die verteller se bedoeling is om Josua as die ideale politieke leier voor te stel. Dit impliseer egter nie

dat hierdie ideale voorstelling net aan 'n koninklike konsep gekoppel kan word nie. Dit blyk onder andere daaruit dat Josua se voorganger, naamlik Moses, nie as 'n koninklike figuur voorgestel word nie en dat Josua geen direkte opvolger in die verhaal het nie.

Josua, as ideale leier, word dus nie met die koningskap verbind nie, maar word eerder as 'n charismatiese leier teenoor die koninklike dinastie uitgebeeld. Die implikasie is dat wanneer daar só 'n leier is wat in die voetspore van Moses volg en die wet getrou toepas, die volk nie 'n koning nodig het nie. Schäfer-Lichtenberger (1995:362) stel dit so:

Ein Volk, das im Besitz der Tora ist, und sich ausschliesslich an ihr orientiert, das bedarf eines Nationalkönigtums zur Aufrechterhaltung seiner Identität nicht. Die Tora ist ohne Monarchen verwirklichbar. Der ideale Führer Israels unter der Tora ist 'Josua', der ganz in seiner Rolle als Nachfolger Moses und dessen Erfüllungshilfe aufgeht. 'Josua' folgt Mose in mehrfacher Hinsicht nach: als der zweite Leiter Israels, als derjenige, der das Vermächtnis Moses ausführt und als der Knecht JHWHs. 'Josua' demonstriert, wie verantwortliches Führungshandeln nach den Kriterien der Tora auszusehen hat. Das Handeln, des in konkreten Entscheidungssituationen vorgeführten Nachfolgers Moses wird zum Modell und nimmt paradigmatischen Charakter für das Führungshandeln im Alltagsleben an.

2.4.2 Josua as geïdealiseerde hooffiguur in die vertelling

2.4.2.1 Josua en die land

Josua is instrumenteel in die vervulling van die landsbelofte van JHWH aan die

aartsvaders. JHWH gebruik 'n leier soos Josua om hierdie belofte te laat realiseer. Josua, 'n Efraimiet wat in die tradisie van Moses staan, lei die volk die beloofde land in. Dat hierdie eer nie iemand uit die stam van Juda te beurt val nie, is van besondere betekenis. Dit dui op 'n bepaalde voorkeur van die belangegroep wat deur Josua verteenwoordig word. Josua, en nie iemand uit die lyn van Dawid nie, is JHWH se keuse vir hierdie belangrike taak. Josua is die instrument deur wie JHWH eintlik self die land verower.

2.4.2.2 Josua en die kultus

Dit is opmerklik dat Josua nie net by een heiligdom (מקום) optree nie. By Gilgal vind die klipstapeling, besnydenis en Paasfees plaas. By Ebal en Gerisim word 'n altaar gebou, offers gebring en die wet aan die hele volk voorgelees. By Silo word die land verdeel deur loting. By Sigem sluit Josua 'n verbond tussen JHWH en die volk. Dit is duidelik dat Josua nie net aan een bepaalde kultiese sentrum gebonde is nie. Wat wel van belang is, is die stilswye oor Jerusalem. Op geen manier word Jerusalem in die boek Josua met enige kultiese handeling verbind nie. Polzin (1980:111) se teorie dat Gilgal 'n bedekte verwysing na Jerusalem is, is net moontlik binne die breër raamwerk van Deuteronomium en is nie geldig in 'n benadering waar die boek Josua as 'n selfstandige literêre eenheid gesien word nie.

Die intog in die land word in die boek Josua as 'n kultiese proses voorgestel. In hierdie opsig speel die priesters 'n besondere rol. Met die deurtog deur die Jordaan tree Josua op die agtergrond en word daar gefokus op die priesters. Josua behou egter die gesag en gee bevel aan die priesters. Hy tree as 'n tussenganger tussen die priesters en JHWH op. Josua word uitgebeeld as iemand met 'n besondere verbintenis met die kultus, wat die Levitiese priesterskap erken en aan hulle ruimte bied. Verder is Josua self ook gemoeid met die kultiese handeling van die bring van offers (Jos 8:30,31).

2.4.2.3 Josua en die wet

Josua stel die onderhouding van die wet en gehoorsaamheid aan JHWH hoog op prys. Verskeie gevalle word vermeld waar Josua 'n opdrag van JHWH stiptelik uitvoer (Jos 5:2,3 ; 6:2-21 ; 7:13-26 ; 8:1-9, 18,19). Josua lees self die wet aan die volk voor, skryf dit neer en roep hulle op om die wet te na te kom en JHWH getrou te dien (Jos 8:30-35; 22:5 ; 23:6-16 ; 24:14-27).

2.4.2.4 Josua en die nasies

Josua toon 'n besondere besorgdheid teenoor buitestaanders en kom ooreenkomste met hulle na. Hy is iemand wat sy woord hou en op wie daar gereken kan word. Alhoewel Josua nie persoonlik betrokke was by die ooreenkoms met Ragab nie, is dit hy wat toesien dat dit nagekom word. Josua word deur die Gibeoniete om die bos gelei en sluit 'n ooreenkoms met hulle om hulle lewens te spaar. Dit word met 'n eed deur die leiers van die volksvergadering bevestig. Toe die Gibeoniete se oneerlikheid aan die lig kom en die Israeliete hulle wil doodmaak, maar die eed wat afgelê is dit verhinder, is dit juis Josua wat met 'n kompromis-oplossing vorendag kom om die Gibeoniete se lewens te beskerm en hulle as dwangarbeiders vir die volk en die altaar van JHWH aan te stel.

2.4.2.5 Josua en die volk

Josua beywer hom vir die eenheid van die volk. Dit word bevestig deur sy oproep tot die oostelike stamme om eers die ander te help om hulle grondgebied te verower (Jos 1:12-15) en deurdat JHWH aan Josua hoë aansien by die hele Israel (Jos 3:7;4:14) gee. Dit word dikwels vermeld dat Josua saam met die hele volk optree of die hele volk bymekaar roep (Jos 3:1; 4:4; 8:33,35; 10:15; 18:1; 23:2; 24:1). Onder Josua se leiding is daar sprake van eenheid en samewerking tussen die oostelike en westelike stamme (Jos 22:1-8). In die hantering van die krisis rondom die gedenkaltaar wat die eenheid van die volk

bedreig, is Josua egter opvallend afwesig (Jos 22:9-34). Voorts tree Josua in die vertelling dikwels as tussenganger tussen JHWH en die volk, of 'n groep uit die volk, op (Jos 1:10,12 ; 2:1; 3:5 ,9;4:4,17; 6:6,7; 8:4; 20:1). JHWH praat deur Josua met die volk.

2.4.3 Samevatting

In die vertelling word Josua uitgebeeld as 'n leier wat

- 'n besondere verbintenis met die kultus het maar nie aan een bepaalde kultiese sentrum verbonde is nie
- daarop gesteld is dat die wet stiptelik uitgevoer word
- in die geval van sommige buitelanders die wet nie stiptelik toepas nie en ooreenkomste met ander nasies nakom
- hom beywer vir die eenheid van die volk

2.5 Die volk van JHWH

2.5.1 Die ideaal van eenheid

JHWH se opdrag aan Josua is om saam met die hele volk (כל־העם) deur die Jordaan te trek (Jos 1:2). Hulle word בני ישראל genoem (Jos 1:2). Josua se optrede teenoor die volk is 'n aanduiding daarvan dat sy gesag deur hulle aanvaar word. Daarvan getuig sy bevel aan die beamptes van die volk (שטר־יהעם) in die algemeen (Jos 1:10,11).

Josua se gesprek met die stamme Ruben, Gad en Manasse word egter meer breedvoerig weergegee (Jos 1:12-15). Hy herinner hulle aan die woorde van Moses en wys hulle op hulle verantwoordelikheid om die ander stamme te help om die land in besit te neem. Josua sluit aan by Moses se gesagsposisie ten einde hierdie drie stamme se lojaliteit te verkry. Uiteindelik beloof hulle onvoorwaardelik om net so lojaal aan Josua te wees as

wat hulle aan Moses was (Jos 1:17).

Dit is opmerklik dat baie van die uitdrukkings in JHWH se opdrag aan Josua, weer in die drie stamme se antwoord aan Josua herhaal word:

כַּאֲשֶׁר הֵייתִי עִם־מֹשֶׁה אֱהִיָּה עִמָּךְ (Jos 1:5) en

יְהִיָּה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה (Jos 1:17)

חֲזַק וְאַמֵץ (Jos 1:6,7,9) en

חֲזַק וְאַמֵץ (Jos 1:18)

עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תִּלְךָ (Jos 1:9) en

וְאֵל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנוּ נִלְךָ (Jos 1:16)

Die verteller plaas hiermee die drie stamme se verhouding met Josua as leier in lyn met JHWH se opdrag aan Josua. Die bedoeling van die verteller is om aan te toon dat die drie stamme Josua as Moses se opvolger aanvaar omdat JHWH self vir Josua as leier aangestel het.

Die Jordaanrivier as 'n simboliese grens speel 'n belangrike rol in die verhaal. Die Jordaan word nie as 'n geografiese grens van die beloofde land beskou nie, maar vorm 'n grens tussen sommige van die stamme van Israel. Die stamme wie se grondgebied reeds deur Moses aan die oostekant van die Jordaan aan hulle toegeken is, verteenwoordig 'n groep wat nie sonder meer Josua se leierskap aanvaar nie. Hulle lojaliteit lê nog by die ou bedeling van Moses. Josua moet hulle op 'n subtiele wyse benader. Die stamme wat aan die westekant van die Jordaan hulle grondgebied gaan ontvang verteenwoordig 'n groep wat nie 'n probleem met Josua se leierskap het nie. Uiteindelik val die klem daarop dat al die stamme ewe lojaal aan Josua was; ook dié wat reeds grondgebied van Moses ontvang het. Hulle bly verantwoordelik daarvoor om in

gehoorsaamheid aan Moses se opdrag die ander stamme te help. Josua oefen sy gesag as leier uit oor al die stamme van Israel.

Die eenheid van die volk soos geïdealiseer in Josua 1:2 kom veral tot uitdrukking in die vertelling oor die deurtog deur die Jordaanrivier. Alhoewel daar 'n onderskeid gemaak word tussen die drie oostelike stamme aan die een kant en die res van die volk wat בני ישראל genoem word aan die ander kant, neem hulle saam deel aan die intog. Die eenheid van die volk onder Josua se leierskap word in hierdie episode beklemtoon deur die herhaling van כל-הגוי וכל-ישראל (Jos 3:17;4:1).

Die een gemeenskaplike element en saambindende faktor in die verskillende stamme se geskiedenis is die gesamentlike deurtog deur die Jordaanrivier. Dit word gelyk gestel aan die wonder van die deurtog deur die Rietsee (Jos 5:23). JHWH se wonderdade in die geskiedenis, konstitueer die eenheid van die volk en is ook die basis op grond waarvan JHWH gedien (יָרָא) moet word.

Die betekenis van die klipstapelings by Gilgal in opdrag van JHWH word breedvoerig bespreek. Josua verduidelik dit eerstens aan die twaalf verteenwoordigers van die twaalf stamme (Jos 4:4-7) en daarna aan die Israeliete (Jos 4:20-5:1). Die twaalf klippe by Gilgal is simbolies van die eenheid van die volk. Dit word telkens herhaal dat daar twaalf mans aangewys is wat elkeen 'n klip opgetel het in ooreenstemming met die getal stamme (Jos 3:12;4:2,3,4,5,8). Dit is vir die verteller belangrik dat al die stamme betrokke was by hierdie geleentheid.

Die eenheid van die volk word verder beklemtoon by die voorlesing van die wet op Ebalberg. Hier is dit veral die herhaling van die inklusiewe aard (כל-ישראל וכל-קהל ישראל) van die mense wat teenwoordig is, naamlik leiers, beamptes, regters, Levitiese priesters, vreemdelinge, burgers, vrouens en kinders (Jos 8:33,35), wat opvallend is.

Die volk is ook verenig in hulle optrede teen Akan (Jos 7:23,24,25). Tydens die verowering van die land word daar telkens melding gemaak van Josua en die hele Israel (bv Jos 8:21; 10:15,29,43). Die Gibeoniete word houtkappers en waterdraers vir die hele volk (Jos 9:21). Die hele Israelitiese volksvergadering (כל-עדת בני-ישראל) kom by Silo bymekaar (Jos 18:1). Vir sy afsheidsredes roep Josua die hele Israel (Jos 23:2) en al die stamme van Israel (Jos 24:1) en praat hy met die hele volk (Jos 24:2).

Die eenheid van die volk word gedemonstreer tydens die byeenkoms by Sigem. Josua bring al die stamme van Israel (כל-שבטי ישראל) hier bymekaar (Jos 24 :1-28). Die byeenkoms herinner, net soos die een in Josua 23:1-16, aan die wetslesing op Ebalberg waar die leiers van Israel, die hoofde, die regters, en die ampsdraers almal teenwoordig was. Hulle kom in die teenwoordigheid van God (לפני האלהים) bymekaar (Jos 24:1). Josua praat met die hele volk (כל-העם vgl Jos 24:2). Die volk word herinner aan alles wat JHWH vir hulle in die verlede gedoen het totdat Hy uiteindelik vir hulle 'n land gegee het om in te woon.

2.5.2 Die realiteit van die verdeeldheid in die volk

Die verdeling tussen die stamme wie se grondgebied aan die oostekant van die Jordaanrivier lê (Ruben, Gad en die halwe stam van Manasse) en dié wie se grondgebied aan die westekant val, is 'n bedreiging vir die eenheid van die volk van JHWH. Hierdie verdeeldheid in die volk word in die verhaal uitgebeeld deur die simboliese grens van die Jordaanrivier en word op die spits gedryf wanneer die oostelike stamme na hulle grondgebied terugkeer en die gedenkaltaar by Gelilot oprig (Jos 22:1-34).

Aanvanklik word die eenheid tussen die stamme oos en wes van die Jordaan gedemonstreer (Jos 22:1-6). Onder Josua se leierskap is daar eenheid onder die volk. Dit word gesien as die gevolg van hulle gehoorsaamheid aan al die opdragte van God, Moses en Josua (Jos 22:2-4). Josua is tevrede dat Ruben, Gad en die halwe stam van

Manasse alles gedoen het wat Moses hulle beveel het (Jos 22:2,3). Hulle het nooit hulle broers (אחיהם) in die steek gelaat nie (Jos 22:3). Hy druk dit vir hierdie stamme op die hart (Jos 22:5) om getrou te bly in hulle onderhouding van die gebod en die wet wat Moses die dienaar van JHWH (עבד יהוה) hulle opgelê het, en ook in hulle diens aan JHWH (ולעבדו). Daarna seën hy hulle (Jos 22:6,7). Die twee en ‘n halwe stamme word in ‘n baie positiewe lig gestel.

Wanneer Ruben, Gad en die halwe stam van Manasse egter vertrek na hulle gebied toe, word die eenheid van die volk onder Josua bedreig deur die bou van die gedenkaltaar by Gelilot aan die westekant van die Jordaan. Dit is opmerklik dat die eenheid juis deur ‘n kulties-religieuse geskil tussen die twee groepe bedreig word. Die stamme aan die westekant wil onmiddelik die geskil deur middel van militêre optrede oplos (Jos 22:12). Die onderskeid tussen die twee groepe word beklemtoon deur die gebruik van verskillende benaminge vir die twee groepe. Die stamme aan die westekant word “die hele Israelitiese volksvergadering” (כל-עדת בני-ישראל vgl Jos 22:12,16), “die hele volksvergadering van JHWH” (כל עדת יהוה vgl Jos 22:16) en “die Israeliete” (בני ישראל vgl Jos 22:9,11,13,32) genoem, terwyl daar van die stamme aan die oostekant van die Jordaan gepraat word as “die stamme Ruben en Gad en die halwe stam van Manasse” (בני-ראובן ובני-גד וחצי שבט המנשה vgl Jos 22:9,11,13,21,30-33). Die onderskeid tussen die twee groepe kom ook na vore in die gebruik van “die Israeliete in Kanaän” (ארץ-כנען vgl Jos 22:9,32) en “die stamme in Gilead” (ארץ הגלעד vgl Jos 22:9,13,15,32) waarmee die geografiese afstand tussen hulle beklemtoon word.

Die Jordaanrivier funksioneer hier, net soos in die geval van die deurtog, weer as ‘n simboliese grens (Jos 22:25) tussen die twee groepe van die volk Israel. Polzin se opmerkings oor die gebruik van naamgewing as ‘n literêre tegniek (1980:136) asook die gebruik van die werkwoord עבר (1980:137-8) bevestig die gedagte dat ons in hierdie gedeelte te doen het met twee groeperinge waarvan die een die ander beskou het as nie-



behorende tot die ware Israel omdat laasgenoemde buite die grense van die land en dus in 'n onrein gebied (טמאה ארץ אחזתכם) gewoon het in teenstelling met die gebied van JHWH (ארץ אחזת יהוה) waar die tabernakel staan (Jos 22:19). Die woorde in Josua 22:19 hou verband met die woorde van die leëraanvoerder van JHWH in Josua 5:15 (המקום אשר אתה עמד עליו קדש הוא). In albei gevalle word daar geïmpliseer dat die gebied aan die oostekant van die Jordaanrivier onrein is en dat die gebied aan die westekant van die Jordaanrivier as rein of heilig beskou word.

Die gebeure rondom die gedenkaltaar (Jos 22:9-34) toon ook ooreenkomste met die gebeure tydens die klipstapeling in Josua 4:1-5:1. Albei gevalle

- hou verband met die oorsteek van die Jordaan
- beklemtoon die eenheid tussen al die stamme
- veronderstel 'n situasie in die toekoms (מחר) waarby die nageslag betrokke gaan wees.

Die Jordaanrivier verteenwoordig in Josua 22 die onderskeid tussen die stamme aan die westekant se vrees dat die hele volk vir die oortreding van 'n deel van die volk gestraf kan word en die stamme aan die oostekant se vrees dat sommige mense deur ander uit die gemeenskap van JHWH uitgesluit kan word. Die Israeliete aan die westekant van die Jordaanrivier was bang dat die gedenkaltaar 'n daad van verset en ontrou teen JHWH is en dat hulle almal daarvoor gestraf sal word. Hulle bring dit in verband met die volk se sonde by Peor (Jos 22:17) en Akan se ontrou (Jos 22:20) wat tot gevolg gehad het dat ander ook daarvoor gestraf is. Die stamme wie se gebied aan die oostekant van die Jordaan is, is weer bang dat daar in die toekoms 'n situasie kan ontstaan waar

- hulle nageslag verhinder sal word (והשביתו) om JHWH te dien (ירא)
- daar vir hulle nageslag gesê sal word dat hulle nie deel het aan JHWH nie (אין-לכם חלק ביהוה).

Hulle stel dit duidelik dat hulle JHWH dien (לעבד את-יְהוָה) met verskillende offers in sy teenwoordigheid (לפניו) en nie daarin belangstel om op 'n ander plek te



offer as by die altaar van JHWH voor die tabernakel nie (Jos 22:23-29). Die herhaling van hulle belydenis **אל אלהים יהוה** (Jos 22:22), en die naam van die altaar (Jos 22:34) getuig daarvan dat hulle JHWH as die enigste God erken en nie ontrou aan JHWH is nie. Dit word benadruk dat die altaar 'n getuie (**עד**) tussen hulle sal wees (Jos 22:27,28,34).

Uiteindelik word die geskil deur middel van gesprek en onderhandeling onder leiding van Pineas, die seun van die priester Eleasar, opgelos. Net soos met die beskrywing van die deurtog deur die Jordaan, is dit in hierdie geval ook die priesters wat die leiding neem. Terwyl die priesterlike familie in hierdie saak 'n deurslaggewende rol speel, is Josua as leier opvallend afwesig. Wat sou die motief agter hierdie afwesigheid van die hooffiguur in die verhaal wees? Dit is moontlik dat die verteller daarmee juis die versoenende rol wat die priesters behoort te speel, wil beklemtoon. Die priesters is veronderstel om die volk te verenig in hulle diens aan JHWH soos met die aanvanklike deurtog deur die Jordaanrivier en nie om verdeeldheid te veroorsaak nie.

Die eenheid tussen die twee groepe word gehandhaaf en die voorneme van die westelike stamme om oorlog te maak, word laat vaar. Deur middel van gesprek met mekaar word die konflik opgelos en die gedenkaltaar word geduld ter wille van die eenheid tussen die twee groepe.

Die vertelling oor die verdeling van die land sou 'n verdere aanduiding kon wees van die onderliggende stryd tussen die verskillende stamme. Die stam van Juda is die eerste om aan die westekant van die Jordaan hulle grondgebied te ontvang (Jos 14:6-15:63). Daarna kom die twee Josef-stamme, Efraim en Manasse aan die beurt (Jos 16:1-17:13). Hulle kry weer op versoek groter grondgebied as wat aanvanklik aan hulle toegeken is (Jos 17:14 - 18). Dit is moeilik om met sekerheid vas te stel of daar 'n bepaalde motief agter hierdie vertellings is, maar dit wil tog voorkom asof daar op die ideologiese vlak van die verhaal aanduidings is van 'n stryd tussen Juda aan die een kant en Efraim-Manasse (Josef) aan die ander kant. Dié twee stamme is die enigste twee wie se

grondgebied by Gilgal aan hulle toegeken word. Die res van die stamme ontvang hulle grondgebied by Silo (Jos 18:1vv). Juda en Efraim-Manasse (Josef) verteenwoordig klaarblyklik onderskeidelik die suidelike en die noordelike deel van die land (Jos 18:5). Josua is egter 'n leier wat in hierdie veronderstelde stryd onpartydig optree en die belange van albei hierdie stamme, behartig.

2.5.3 Samevatting

Die ideaal is dus eenheid in die volk van JHWH, maar die realiteit is dat daar verdeeldheid is. Die verdeeldheid handel oor 'n kulties-religieuse aangeleentheid en wel oor die bring van offers. Die onderliggende probleem is dat een groep die voorreg om JHWH te dien, eksklusief vir hulleself toegeëien het en ander daarvan uitgesluit het. Laasgenoemde het veronreg gevoel aangesien hulle al hulle verantwoordelikhede teenoor die ander groep nagekom het. Dit is die priesters se verantwoordelikheid om die probleem te hanteer, nie deur konflik nie maar deur gesprek met die oog op versoening tussen die twee groepe.

2.6 Die land

2.6.1 Die ideaal dat die hele land ingeneem moet word

2.6.1.1 Die land as objek van JHWH se belofte

Die eerste aspek ten opsigte van die land wat blyk uit JHWH se openingsrede (Jos 1:1-9) is dat die land deur JHWH aan die Israeliete *gegee* (Jos 1:2) word. Die gedagte word ook deur Josua (Jos 1:11;23:15), die verkenners (Jos 2:14,24), Ragab (Jos 2:9), die Gibeoniete (Jos 9:24) en die verteller in sy gevolgtrekking (Jos 21:43) uitgespreek. Dit is in ooreenstemming met JHWH se siening oor die land. Die land is eintlik JHWH se land. Klem word gelê op die feit dat JHWH oor die land beskik (Jos 1:2,6,11). Die land

is die objek van JHWH se belofte aan die aartsvaders. Die volk het uit hulle eie geen reg op die land nie. Dit kom hulle alleen toe op grond van JHWH se belofte. Die gedagte dat JHWH die land vir hulle gee word telkens uitgedruk deur die gebruik van גַּתָּן.

2.6.1.2 Die land as 'n heiligdom van JHWH

Die gebied wat Josua in besit moet neem, word כָּל-מִקְוֶה אֲשֶׁר תַּדְרֹךְ genoem (Jos 1:3).

Die woord מִקְוֶה het nie alleen die gewone profane betekenis van *woonplek* nie, maar word dikwels ook binne die kultiese sfeer gebruik om te verwys na 'n *plek van aanbidding* (Botterweck 1997:535-543). Die verteller gebruik dit waarskynlik doelbewus met hierdie dubbele betekenis. Die inname van die land is nie net 'n militêre operasie nie, maar 'n kultiese prosessie waardeur die land as 'n heiligdom vir JHWH verower word. Daarom noem die leeraanvoerder van JHWH die plek waar Josua staan nadat hulle deur die Jordaanrivier getrek het 'n "gewyde plek" (קִדְשׁ הוּא ... מִקְוֶה vgl Jos 5:15).

Die grense van die land wat Josua in besit moet neem (Jos 1:4), is waarskynlik 'n idealistiese voorstelling van Israel se grondgebied. Daar was nooit 'n tyd in die geskiedenis van Israel toe hierdie gebied volledig onder Israel se beheer was nie. Die feit dat hierdie gebied egter so groot en wyd gestel word (וְעַד-הַיַּם הַגְּדוֹל vgl Jos 1:4), is 'n verdere beklemtoning van Josua se gesag as leier. As ideale leier word 'n ideale gebied aan hom toegeken. Sy gesag strek oor 'n groter gebied as dié van enige leier wat Israel ooit in die geskiedenis gehad het. Die land word hier as 'n eenheid gesien. Josua word aangewys om hierdie hele gebied in besit te neem.

2.6.1.3 Die rol van die priesters tydens die verowering van die land

Die priesters speel 'n belangrike rol in die proses van die deurtog deur die Jordaanrivier

(Jos 3:1-5:12). Hulle word uitdruklik die “Levitiese priesters” genoem (Jos 3:3). Hulle dra die verbondsark wat die sigbare teenwoordigheid van JHWH by sy volk uitbeeld (Jos 3:10,11). Wanneer die voetsole van die priesters aan die water raak, dam die Jordaanrivier op (Jos 3:13,15). Hulle bly in die rivierbedding staan totdat die hele volk deur is en Josua al sy opdragte uitgevoer het (Jos 3:17;4:10). Wanneer die priesters die Jordaan verlaat begin die water weer vloei (Jos 4:18). Daar word by herhaling genoem dat die priesters met die ark *voor* die res van die volk geloop het (Jos 3: 6, 11, 14, 4:11). Daarmee word beklemtoon dat hierdie eintlik ‘n kultiese proses is. Dit is JHWH self wat voor sy volk uit trek. Die inname van die land berus dus nie in die eerste plek by die volk nie maar by JHWH wat die land vir die Israëliete gee. Alhoewel Josua redelik passief in hierdie proses is, oefen hy tog beheer oor die priesters uit en hulle reageer op sy opdragte.

2.6.1.4 Gilgal as kultiese sentrum

Die vertelling oor die deurtog eindig in die beloofde land met die Israëliete se aankoms by Gilgal. Deur wat daar gebeur word Gilgal as ‘n plek van aanbidding uitgebeeld:

- Die verbondsark is daar as teken van JHWH se teenwoordigheid.
- Die klippe word daar gepak as herinnering aan ‘n wonderdaad van JHWH.
- Die eerste besnydenis in die beloofde land vind daar plaas.
- Die eerste Paasfees in die beloofde land word daar gevier.

Gilgal word dus voorgestel as ‘n kultiese sentrum by uitnemendheid. Dit is vanuit hierdie kultiese sentrum wat die militêre inname van die land verder sou plaasvind. Die inname van die land word hiermee van ‘n kultiese basis voorsien van waaruit militêre operasies sou geskied.

By Gilgal voer Josua self die kultiese handeling van die besnydenis uit. Die rede vir die

besnydenis word breedvoerig beskryf (Jos 5:4-7). Dit kom kortliks daarop neer dat dit nie tydens die woestyntog gedoen is nie. By implikasie het Moses dus nagelaat om dit te doen. JHWH gee nou aan Josua die opdrag om die Israëliete te besny. Josua verrig 'n kultiese handeling wat nie in Moses se tyd plaasgevind het nie. Die verteller bring die besnydenis as teken van JHWH se bevryding in verband met die naam Gilgal (Jos 5:9). Dit is simbolies van die nuwe begin wat JHWH nou met sy volk maak in die nuwe land. Hulle is nou bevry van die smaad van die verlede.

In teenstelling met die besnydenis, word die viering van die Paasfees net kortliks vermeld (Jos 5:10-12). Wat wel beklemtoon word, is eerstens die plek *waar* dit plaasgevind het (בגלגל en בערבות יריחו) en tweedens dat daar na die Paasfees nie meer manna was nie. Die Paasfees by Gilgal is dus die afsluiting van die woestyntyd en die begin van die tyd in die land Kanaan. Sodoende vorm die intog in die land 'n spieëlbeeld van die uittog uit Egipte. Josua word egter nie vermeld in verband met die viering van die Paasfees nie.

2.6.1.5 Die verowering van Jerigo

Wanneer Josua weer op die toneel verskyn, staan hy op die punt om te begin met die inname van die land. Op hierdie kritieke oomblik verskyn die leëraanvoerder van JHWH aan hom (Jos 5:13-15). Ruimte speel 'n belangrike rol in hierdie kort toneel. Daar word vermeld dat dit naby Jerigo (ויהי בהיות יהושע ביריחו) plaasvind en die plek (המקום) word as heilig (קדש) beskryf. Hiermee word die gedagte dat die inname van die land onder leiding van Josua eintlik 'n kultiese inname is waardeur die land as 'n heiligdom vir JHWH verower word, versterk. Dit is eintlik JHWH self wat die land in besit gaan neem. Josua tree met eerbied en respek op. Hy noem die leëraanvoerder van JHWH אדני en homself עבדו. Hy gee dadelik gehoor aan die opdrag om sy skoene uit te trek. Die leëraanvoerder antwoord Josua nie direk op sy vraag of hy aan die Israëliete se kant of aan die kant van hulle vyande is nie (Jos 5:13,14). Dit is 'n literêre tegniek waardeur

die onderliggende onsekerheid wat die verteller by die leser wil skep, weerspieël word (Hawk 1991:21-24).

Alhoewel daar soldate betrokke is by die inname van Jerigo (Jos 6:1-27), word die meeste klem gelê op die feit dat dit JHWH is wat die stad in die mag van die Israëliete oorgee (Jos 6:2). Dit blyk uit

- die prominente rol wat die priesters speel
- die teenwoordigheid van die verbondsark
- die simboliese getal sewe
- die blaas van die ramshorings

Die inname van Jerigo word voorgestel as 'n kultiese oorwinning van JHWH. Soos in die geval van die deurtog deur die Jordaan vind die inname van Jerigo ook eintlik plaas in die vorm van 'n kultiese proses. Josua se oorwinnings is nie in die eerste plek gebaseer op militêre vernuf nie, maar moet veral gesien word in die lig van JHWH se betrokkenheid daarby.

Josua noem Jerigo en alles daarin 'n "banoffer" (חרם) en sê dat alles aan JHWH behoort (Jos 6:17). Alles moet vernietig word. Hy waarsku die Israëliete om nie iets daarvan te vat nie want dan sal hulle self verwoes word. Die enigste uitsonderings wat gemaak word, is die goud-, silwer-, brons- en ystergoed wat in die skatkis van die huis van JHWH moet kom asook Ragab en haar familie wie se lewens gespaar moet word. Die verteller lê hiermee 'n besondere verband tussen die voorwerpe wat vir die huis van JHWH bewaar word en die buitestaanders wie se lewens gespaar word. Ragab en haar familie word gelykgestel aan die voorwerpe wat vir die huis van JHWH bewaar word deurdat daar in albei gevalle sprake is daarvan dat hulle aan die verwoesting van die חרם ontkom. By 'n latere geleentheid spaar Josua weer buitestaanders se lewens, naamlik dié van die Gibeoniete en stel hy hulle aan as houtkappers en waterdraers vir die altaar van JHWH (Jos 9:27).

2.6.1.6 Die asielstede en die Levitiese stede

Die berigte oor die afsondering van die ses asielstede (Jos 20:1-9) en die agt en veertig stede vir die Leviete (Jos 21:1- 42) bevestig weereens Josua se gehoorsaamheid aan die opdragte wat Moses van JHWH ontvang het. Daar word heelwat aandag gegee aan die beskrywing van die Levitiese stede in Jos 21:1-42. Dit is duidelik dat hierdie saak van die Levitiese stede vir die verteller van groot belang is. Josua se noukeurige nakom van al die voorskrifte in dié verband word beklemtoon. Soggin (1972:198) wys daarop dat dit onseker is of hierdie stede ooit histories as asielstede gefunksioneer het. Dit is opvallend dat al die asielstede ook Levitiese stede is en dat sommige ook bekende kultiese sentra is.

Wat die Levitiese priesters betref, word hulle uitgesonder deurdat daar telkens vermeld word dat hulle geen grondgebied ontvang het nie, maar dat daar wel sekere dorpe en wydingsgebiede aan hulle toegeken is (Jos 13:14,33 ; 14:4). Die priesters word dus nie tot een bepaalde gebied beperk nie. Hulle teenwoordigheid oor die hele land beklemtoon die feit dat die hele land as 'n heiligdom wat aan JHWH behoort, beskou moet word.

2.6.2 Die hele land word egter nie verower nie

Net soos met die inname van die land, ontvang Josua die opdrag om die land te verdeel van JHWH self (Jos 13:6b). Alhoewel die hele gebied nog nie deur die Israëliete in besit geneem is nie, moet Josua dit verdeel en aan die stamme toeken asof dit reeds in besit geneem is. JHWH belowe aan Josua om die inwoners van die gebiede te verdryf en vir die Israëliete plek te maak. Al het die Israëliete dus nie die opdrag om die hele gebied in besit te neem, stiptelik gehoorsaam nie, bly JHWH nogtans getrou aan sy belofte om die land as besitting aan hulle te gee. Die ooglopende teenstrydigheid tussen Josua 11:16-23 en Josua 13:1-7 word gewoon aanvaar en daar is geen poging om dit met mekaar te versoen nie. Dit is nog 'n voorbeeld van die onderliggende spanning in die

plot van die vertelling wat dui op botsende belange (Hawk 1991:98,9).

Die eerste fase van die verdeling van die land by Gilgal word met die kultus verbind. In die eerste plek doen Josua dit in samewerking met die priester Eleasar (Jos 14:1). Die proses waarvolgens hierdie verdeling plaasvind is in gehoorsaamheid aan JHWH se opdrag aan Moses, naamlik deur loting (Jos 14:2). Dit is dus eintlik JHWH wat die verdeling van die land bepaal deur die werp van die lot. Hiermee word Josua se optrede as leier weereens aan 'n kultiese funksie verbind en betoon hy homself, soos met die deurtog deur die Jordaan, 'n leier wat in noue samewerking met die priesters optree.

Die verdeling van die res van die land vind by Silo plaas (Jos 18:1). Daar word by herhaling na die teenwoordigheid van JHWH verwys met die uitdrukking לַפְּנֵי יְהוָה (Jos 18:6,8,10; 19:51). Die gedagte word verder versterk deur die opmerkings dat die tent van ontmoeting (Jos 18:1;19:51) by Silo opgeslaan is. Voorts vind die verdeling net soos by Gilgal plaas deur middel van die kultiese handeling van loting (Jos 18:1), en is die priester Eleasar ook weer betrokke (Jos 19:51). Uit die voorafgaande is dit duidelik dat die verteller Silo as 'n kultiese sentrum wil legitimeer. Hier is egter nie sprake van 'n vervanging van Gilgal as kultiese sentrum nie - Silo word eerder aan Gilgal gelyk gestel.

Soos Soggin (1972:189-195) tereg opmerk is die lysie van die grense en stede van stamgebiede vol probleme en leemtes. Dit is nie die doel van hierdie studie om al hierdie probleme te probeer oplos nie. Waarskynlik was dit nooit die bedoeling om 'n volledige weergawe van al die stamme se gebiede te wees nie. Noth het alreeds die hipotese gestel dat hierdie lysie kunsmatige konstruksies is. Dit funksioneer waarskynlik in die vertelling as 'n bewys daarvan dat JHWH al sy beloftes nagekom het deur aan Israel die hele land te gee wat Hy met 'n eed aan hulle voorvaders beloof het. Dit is dan ook presies die gevolgtrekking waartoe die verteller kom (Jos 21:43-45).

Hier agter lê waarskynlik die teologiese vraag wie se skuld dit is dat Israel nie die hele

land besit nie. Hierdie gedeelte wil dit kategoriees stel dat dit nie JHWH se skuld is nie. JHWH se belofte is in so 'n mate vervul dat die land selfs onder die stamme verdeel is soos dit behoort te wees indien hulle die hele gebied sou verower. Dit is duidelik dat dit die volk se eie skuld is dat Israel nie in volle beheer van die land is nie. Hulle word deur Josua aangepreek omdat hulle versuim het om die hele land te verower (Jos 18:3).

2.6.3 Samevatting

Die ideaal wat gestel word in Josua 1:3 en 4 naamlik dat die hele land as 'n heiligdom van JHWH verower word en dat dit volledig onder Israel se beheer kom, het nie gerealiseer nie. Die volk self, en nie JHWH nie, moet die skuld daarvoor dra. JHWH het al sy belofte nagekom. Die volledige vervulling daarvan word as 'n toekomstige gebeurtenis in die vooruitsig gestel.

2.7 Die onderhouding van die wet

2.7.1 Die ideaal van stiptelike onderhouding van die hele wet

Die verteller stel dit duidelik dat Josua net sukses sal behaal met die inname van die land as hy die wet van Moses stiptelik nakom. Die wet moet sy optrede bepaal en moet streng toegepas word:

7 רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל-התורה אשר
צוה משה עבדי אל-חסור ממנו ימין ושמאול למען
תשכיל בכל אשר תלך : 8 לאימוש ספר התורה הזה
מפקד והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל-
הכתוב בו כראז תצליח את-דרכך ואז תשכיל
(Jos 1:7-8)

Die gebruik van uitdrukkings soos *לֹא-יָמוּשׁ, אֶל-חֲסוֹר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל, מֵאֵד, רַק*, *כְּכֹל-הַכְּתוּב, וְיוֹמָם וּלְיָלֵה*, en *כְּכֹל-הַחֹרֶה* beklemtoon die belangrikheid van absolute gehoorsaamheid aan die wet van Moses as 'n vereiste vir sukses.

Bogenoemde word in die verhaal gedemonstreer deur Akan se ongehoorsaamheid wat daartoe lei dat die Israeliete nie sukses behaal in die eerste poging om Ai te verower nie. Ongeveer ses en dertig Israeliete sterf as gevolg van een persoon wat ongehoorsaam was (Jos 7:5). Alhoewel dit 'n maklike oorwinning vir die Israeliete behoort te wees, verloor hulle die stryd omdat hulle as gevolg van Akan se ongehoorsaamheid nie hulp van JHWH ontvang nie.

Onderliggend aan die hele Akan-episode is die gedagte dat gehoorsaamheid lei tot die lewe en dat ongehoorsaamheid met die dood strafbaar is. Akan, wat deel is van die volk van JHWH, sterf as straf vir sy ongehoorsaamheid. Hy en sy familie en al hulle besittings word verbrand. Dit is duidelik dat die verteller Akan se ongehoorsaamheid as 'n baie ernstige saak voorhou. Dit word vertel as 'n voorbeeld van die vernietigende gevolge van ongehoorsaamheid aan die wet. Om aan die wet ongehoorsaam te wees, beteken eintlik om nie meer deel van die volk van JHWH te wees nie. Daarom word Akan behandel soos iemand uit 'n ander volk wat met die ban getref word (Jos 7:25,26). Voorts is dit belangrik om daarop te let dat die oortreder, Akan, uit die stam van Juda kom (Jos 7:2,16,18). Akan word verantwoordelik gehou vir die teëspoed van die hele volk en die katastrofe met die nederlaag teen Ai. Hiermee word die Judastam in 'n negatiewe lig gestel.

Akan staan in skrilte kontras met Ragab. Ragab het die verkenners geneem (*לִקַּח*) en hulle weggesteek (Jos 2:4). As gevolg daarvan word haar en haar familie se lewens gespaar. Akan het die verbode goed geneem (*לִקַּח*) en dit in sy tent weggesteek (Jos 7:21). As gevolg daarvan word hy en sy familie doodgemaak. Die gebeure rondom

Akan sluit ook aan by die woorde van die twee en 'n halwe stamme aan die oostekant van die Jordaan dat elke man wat hom teen Josua se bevele verset en nie gehoorsaam is aan al die bevele wat hy gee nie, doodgemaak sal word :

כל-איש אשר-ימרה את-פיו ולא-שמע את-דבריו לכל אשר-תצונו יומת (Jos 1:18).

In teenstelling met die eerste aanval op Ai waar die indruk gewek is dat die Israëliete op eie stoom probeer het om die stad te verower, tree Josua met die tweede aanval op Ai in opdrag van JHWH op (Jos 8:1,2,18). Josua se optrede getuig van stiptelike gehoorsaamheid aan JHWH (Jos 8:3-8,27). Die verbond met JHWH is ook herstel. Gevolglik behaal Israel hierdie keer die oorwinning. Die inname van Ai verskil van die inname van Jerigo daarin dat laasgenoemde bloot as 'n kultiese proses sonder enige militêre optrede beskryf word, terwyl Ai verower word na 'n strategiese lokval. Die oorsprong van hierdie plan is egter by JHWH (Jos 8:2). Die verwoesting van Ai en al die inwoners wat om die lewe gebring word, beklemtoon die sukses van die Israëliete wat volg op hulle gehoorsaamheid aan JHWH. Net soos wat Akan en sy familie met 'n groot hoop klippe toegepak is (Jos 7:26) word daar met die koning van Ai gemaak (Jos 8:29).

Die berig oor die offers en die voorlees van die wet deur Josua op Ebalberg (Jos 8:30-35) wat hierop volg, is 'n beklemtoning van die feit dat die Israëliete ná die les wat hulle by Ai geleer het, wou seker maak dat hulle nie weer ongehoorsaam is aan die wet van Moses nie. Moses word in hierdie episode by twee geleenthede יהוה עבד genoem (Jos 8:31,33). In albei gevalle gaan dit oor die stiptelike nakoming van die wet. Dit word beklemtoon deurdat

- Josua die altaar bou en die Israëliete laat stelling inneem by Ebal- en Gerisimberg presies soos wat Moses beveel het (Jos 8:30)
- die “wetboek van Moses” aangehaal word as 'n bewys van hoe nougeset die voorskrifte nagekom is (Jos 8:31)
- Josua in die teenwoordigheid van die Israëliete 'n afskrif van die wet op die

klippe van die altaar aanbring (Jos 8:32).

Die volgende aspekte van hierdie besondere geleentheid verdien aandag :

- die plek waar dit plaasvind (Ebalberg)
- die verskillende offers wat gebring word naamlik brandoffers en maaltydoffers
- die herhaling van die inklusiewe aard (כל-ישראל en כל-קהל ישראל) van die mense wat teenwoordig is naamlik leiers, beamptes, regters, Levitiese priesters, vreemdelinge, burgers, vrouens en kinders (Jos 8:33,35)
- die wet wat presies soos dit geskryf staan, voorgelees word en dat niks uitgelaat word nie (Jos 8:34,35).

Dit word deur die verteler uitgebeeld dat Josua hiermee wil seker maak dat daar nie 'n kans is dat iemand weer enige bepaling van die wet sal oortee nie. Daarmee word die stiptelike onderhouding van die wet verder beklemtoon.

Die gedagte van die stiptelike onderhouding van die wet en gehoorsaamheid aan JHWH is ook prominent in die gedeelte wat handel oor die samekoms by Sigem (Jos 24:1-28) - 'n gedeelte wat allerweë beskou word as 'n sleutelteks in die boek Josua. Polzin (1980:141-2) wys daarop dat in die profetiese uitspraak van JHWH in Josua 24:2-13 die klem uit en uit val op JHWH se guns teenoor sy volk sonder dat daar een keer melding gemaak word van hulle getrouheid aan JHWH. Dit is egter *Josua* wat dit benadruk dat stiptelike gehoorsaamheid aan JHWH noodsaaklik is en wat die volk voor 'n keuse stel (בחר) om JHWH te dien (עבד יהוה vgl Jos 24:15).

Die term עבד vervul in hierdie gedeelte die funksie van 'n *Leitwort* :

- Josua stel self die voorbeeld deur eerste te kies om JHWH te dien (ואנכי וביתי נעבד את־יהוה vgl Jos 24:15).
- Die volk reageer deur drie keer te verklaar dat hulle JHWH sal dien

(עֲבַד אֱת־יְהוָה vgl Jos 24:18, 21, 24), en deur JHWH אֱלֹהֵינוּ te noem.

- Josua herinner die volk daaraan dat hulle self gekies het om JHWH te dien (עֲבַד אֱת־יְהוָה לָכֶם בַּחֲרַתְּם כִּי־אַתֶּם בַּחֲרַתְּם לָכֶם אֱת־יְהוָה לְעַבְדּוֹ vgl Jos 24:22).
- Dit word beklemtoon dat hulle glad nie ander gode mag dien (עֲבַד) nie (Jos 24:15,16,20,23).

Net soos dit die geval is by die Ebalberg (Jos 8:30) funksioneer Sigem ook in die verhaal as 'n plek wat in besonder met die onderhouding van die wet in verband gebring word:

- In Sigem sluit Josua 'n verbond vir die volk (Jos 24:25).
- Hy stel die voorskrifte en bepalings van die verbond op skrif in “die wetboek van God” (Jos 24:25,6).
- Hy plaas 'n groot klip onder 'n groot boom by die heiligdom (מִקְדָּשׁ) van JHWH as 'n getuie (עֵדוּת) tussen JHWH en die volk (Jos 24:26,7).

2.7.2 Die wet word egter nie in alle omstandighede stiptelik toegepas nie

Soos reeds aangedui, verwag JHWH van Josua om al die inwoners van die land uit te roei. Dat hierdie verwagting nie gaan realiseer nie, blyk egter reeds by die eerste kontak wat die Israeliete met die inwoners van die land het. Die verkenners wat deur Josua na Jerigo gestuur word (Jos 2:1), gaan 'n ooreenkoms met Ragab aan om haar en haar familie se lewens te spaar (Jos 2:14). Josua bekragtig hulle optrede deur die eed wat hulle teenoor Ragab afgelê het, na te kom (Jos 6:17,22,25). Ten spyte van Josua se besluit om Ragab en haar familie se lewens te spaar, behaal die Israeliete tog 'n wonderbaarlike oorwinning by Jerigo (Jos 6:20,21).

Dieselfde gebeur ook nadat Josua 'n ooreenkoms met die Gibeoniete aangegaan het om hulle lewens te spaar (Jos 9:15,26,27). Net soos in die geval van Ragab, word Josua deur

'n eed gebind om die ooreenkoms met die Gibeoniete na te kom (Jos 9:15,18,20). Hierdie ooreenkoms lei uiteindelik daartoe dat Josua en die Israëliete 'n groot oorwinning behaal oor die vyf Amoritiese konings en oor ander stede in die suide van die land (Jos 10:1-43).

2.7.3 Samevatting

Die Akan-episode (Jos 7:1-26), die inname van Ai (Jos 8:1-29), die wetlesing op Ebalberg (Jos 8:30-35) en die byeenkoms by Sigem (Jos 24:1-28) beklemtoon die belangrikheid van die stiptelike onderhouding van die wet. Daardeur word bevestig wat JHWH in Josua 1:7,8 gesê het naamlik dat absolute gehoorsaamheid aan die wet tot sukses lei. Die verhouding met sekere buitestaanders is egter 'n uitsondering op hierdie reël. Die ooreenkomste met Ragab en die Gibeoniete word, ten spyte daarvan dat dit in stryd is met JHWH se opdrag (Jos 1:5), gevolg deur grootskaalse oorwinnings en sukses.

2.8 Die verhouding met die nasies

2.8.1 Die ideaal dat al die ander nasies onderwerp moet word

In Josua 1:5 belowe JHWH dat niemand teen Josua bestand sal wees nie. Die ideaal om al die ander nasies uit te roei word bereik in die geval van Jerigo (Jos 6:17-21) en Ai (Jos 8:24-28) wat heeltemal verwoes word. Die ooreenkoms met die Gibeoniete (Jos 9:1-27) lei tot die konfrontasie met die Amoritiese konings onder leiding van die koning van Jerusalem (Jos 10:6). Niemand van die ander volke ontkom aan hierdie slagting nie (Jos 10:30-39). Die klem in hierdie gedeelte val op die groot oorwinning wat Josua behaal het met die hulp van JHWH (Jos 10:9-27). Dit kom onder andere daarin tot uitdrukking dat hierdie sukses binne een dag behaal word (Jos 10:28).

Die twee wonderwerke waarna in Josua 10 verwys word, is 'n verdere bewys van JHWH

se seën oor Josua as leier en van die ideaal van die totale uitwissing van al die vyande. Die groot haelstene (Jos 10:11) asook die son en maan wat stilstaan (Jos 10:12-14) demonstreer hoe JHWH natuurverskynsels tot voordeel van die Israëliete inspan. In albei gevalle dien dit as 'n bewys dat die oorwinnings eintlik te wyte is aan die feit dat JHWH die oorlog namens Israel voer en dat Josua die guns van JHWH geniet. Die opdrag om die ander nasies uit te roei word nougeset deur Josua toegepas. Hierdie eerste groot offensief van Josua vind in die suide van die land plaas.

Die tweede groot offensief van Josua vind in die noorde van die land plaas. Die Israëliete se teenstanders soos beskryf in Josua 11:1-5, is op die oog af 'n gedugte leermag. Dit word beklemtoon hoe baie hulle is en hoe goed hulle toegerus was. Ten spyte daarvan word hulle maklik deur Josua verslaan. Dit is alles te wyte aan JHWH wat Israel se vyande in hulle mag gee. Selfs hulle gedugte perde en strydwaens word deur JHWH met minagting behandel (Jos 11:6,9). Die totale uitwissing van hierdie teenstanders word telkens vermeld (Jos 11:8-14). Josua se oorwinnings in die noorde van die land word aan die gesag van Moses, die dienaar van JHWH (עֲבֹד יְהוָה) gekoppel (Jos 11:15).

Wat die lys van konings wat oorwin is betref (Jos 12:1-24), word daar 'n skerp onderskeid getref tussen die gebied wat onder Moses, die dienaar van JHWH, aan die oostekant van die Jordaan verower is (Jos 12:6) en die gebied aan die westekant van die Jordaan wat onder Josua se leiding verower is. In die Hebreeuse teks word Moses in Josua 12: 6 twee keer עֲבֹד יְהוָה genoem. Die uitdrukking word weereens gebruik om juis Josua se inname van die noordelike deel van die land aan Moses se gesag te koppel.

Uit die voorafgaande blyk dit dat Josua die suidelike en die noordelike deel van die land onder sy leierskap verenig. Dit is betekenisvol en beklemtoon Josua as 'n leier oor die hele land. Die verteller stel dit duidelik dat Josua dus die hele land (כָּל־הָאָרֶץ) ingeneem het (Jos 11:16,23).

Die tweede opvallende saak wat hier na vore kom is die omvang van die gebied wat verower is. Alhoewel daar baie leemtes uitgewys kan word in die opsommings van die gebiede en die konings wat verower is, val die klem op die grootte van die gebied en die aantal konings wat verower is. Hiermee word Josua se sukses as leier aangetoon. Die feit dat Josua in staat is om so 'n groot gebied en so baie konings te verower word gesien as die gevolg van JHWH se hulp asook Josua se gehoorsaamheid aan JHWH se opdragte aan Moses om die inwoners van die land, op enkele uitsonderings na, heeltemal uit te wis.

2.8.2 Sommige buitestaanders se lewens word gespaar

Die eerste kontak van die Israëliete met die nasies aan die westekant van die Jordaan vind plaas in die huis van die heidense prostituut Ragab (Jos 2:1-21). Ragab word deur die verteller in hierdie gedeelte in 'n baie positiewe lig gestel. Sy tree verrassend op deur uit haar pad te gaan om die verkenners wat as vreemdelinge by haar aankom, te help:

- Sy steek hulle weg (Jos 2:4).
- Sy vertel 'n leuen vir die koning van Jerigo om hulle te beskerm (Jos 2:4).
- Sy berei vir hulle 'n beter wegkruipplek voor (Jos 2:6).
- Sy help hulle om in die geheim te ontsnap (Jos 2:15).
- Sy lig hulle in oor 'n veilige skuilplek (Jos 2:16).

Ragab se optrede teenoor die verkenners veroorsaak 'n positiewe waardering van haar by die leser. Dit word deur wat sy sê, versterk. Ragab se woorde in Josua 2:9-11 toon opvallende ooreenkomste met Josua se woorde in Jos 4:23 - 5:1.

Josua 2 :9-11

9 ותאמר אלהאנשים ידעתי וכינפלה אימתכם עלינו
כינתן יהוה לכם אתהארץ עלינו וכי נמנו כל־ישבי
הארץ מפניכם : 10 כי שמענו את אשר־הוביש יהוה

אתמי יסוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם
לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחן ולעוג
אשר החרמתם אותם: 11 ונשמע וימס לבבנו ולאקמה
עוד רוח באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם הוא אלהים
בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת:

Josua 4:23-5:1

23 אשר-הוביש

יהוה אלהיכם אתמי הירדן מפניכם עד-עברכם כאשר
עשה יהוה אלהיכם ליסוף אשר-הוביש מפנינו עד-
עברנו : 24 למען דעת כל-עמי הארץ אתיד יהוה צי
חזקה היא למען יראתם את-יהוה אלהיכם כל-הימים :
5 1 ויהי כשמע כל-מלכי האמרי אשר בעבר
הירדן ימה וכל-מלכי הכנעני אשר על-הים את אשר-
הוביש יהוה אתמי הירדן מפני בני-ישראל עד-עברנו
וימס לבבם ולא-היה בם עוד רוח מפני בני-ישראל:

Die volgende ooreenkomste is 'n aanduiding daarvan dat die verteller vir Ragab in 'n positiewe lig wil uitbeeld:

(Jos 2:10) אשר-הוביש יהוה אתמי יסוף מפניכם

(Jos 4:23) כאשר עשה יהוה אלהיכם ליסוף אשר-הוביש מפנינו

(Jos 2:10) לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן

(Jos 5:1) כל-מלכי האמרי אשר בעבר הירדן

וימס לבבנו ולא־קמה עוד רוח באיש מפניכם (Jos 2:11)

וימס לבבם ולא־היה בם עוד רוח מפני בני־ישראל (Jos 5:1)

Ragab se woorde word ook deur die verkenners in hulle verslag aan Josua (Jos 2:24) gebruik. Die opvallende ooreenkomste tussen die woorde van Josua en Ragab plaas hulle in 'n besondere verhouding met mekaar. Deur Ragab se belydenis

יהוה אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל־הארץ מתחת

en haar erkenning dat JHWH die land aan die Israëliete gee (נתן), word sy deur die verteller voorgestel as 'n buitestaander uit die heidense nasies wat optree soos wat verwag word van iemand wat deel is van die volk van JHWH.

Die verkenners se optrede word nie beoordeel nie. Dit word aan die leser self oorgelaat om dit te doen. Seksuele omgang tussen die verkenners en Ragab word gesuggereer deur die gebruik van שכב (Jos 2:1). Daarbenewens gaan hulle ook nog 'n ooreenkoms met Ragab aan om haar en haar familie se lewens te spaar ten spyte daarvan dat JHWH gesê het dat niemand teen Josua sal kan staande bly nie (Jos 1:5). Hulle lê ook 'n eed af om met ואמת חסד teenoor Ragab en haar familie op te tree (Jos 2:14).

Die leser word in afwagting gehou tot in Josua 6:22 om te hoor of Josua toe wel die ooreenkoms wat die verkenners met Ragab gesluit het, gaan nakom. Alhoewel hy nie betrokke was by die sluit van die ooreenkoms nie, kom Josua dit nogtans na. So word Josua voorgehou as iemand wat sy woord hou en word daar aangetoon dat die nakom van die verkenners se ooreenkoms met Ragab belangriker is as die opdrag om almal uit te roei. Josua se optrede sinspeel op 'n meer verdraagsame houding teenoor die buitestaanders wat nie volgens afkoms deel is van die volk nie, maar hulle tog met die Israëliete se inname van die land vereenselwig.

Anders as in die geval van die ooreenkoms wat die verkenners met Ragab sluit, is Josua

persoonlik betrokke by die ooreenkoms met die Gibeoniete (Jos 9:1-27). Dit is duidelik dat die verteller telkens by die leser begrip vir Josua se optrede teenoor buitestaanders wil wek. In die geval van die ooreenkoms met Ragab was Josua nie betrokke by die aangaan van die ooreenkoms nie en in die geval van die Gibeoniete word Josua deur hulle oneerlike optrede om die bos gelei. Die Gibeoniete gee naamlik voor dat hulle van 'n verland (Jos 9:9) kom, want hulle brood is kurk droog (Jos 9:12), hulle wynsakke gebars en hulle klere en skoene verslete (Jos 9:13). Verder word die eed van die volksleiers, en nie Josua se ooreenkoms met hulle nie, voorgelou as die rede waarom die Gibeoniete toe nie doodgemaak is nie (Jos 9:18-20).

Net soos in die geval van Ragab, gebruik die Gibeoniete as buitestaanders ook woorde wat eerder van die Israeliete verwag sou word:

- Dit is opmerklik dat die Gibeoniete, net soos Ragab, op grond van die roem van JHWH en van alles wat Hy met Sihon van Gesbon en met Og van Basan gedoen het (Jos 9:9,10, vgl Jos 2:10), by Josua aandrang om 'n “verdrag” (ברית) met hulle te sluit (Jos 9:6,7,11,15).
- Hulle noem hulleself Josua se “onderdane” (עבדיך - vgl Jos 9:8,11).
- Hulle verstaan die implikasie van wat JHWH gedoen het, is bewus van sy beloftes aan Israel en besef ook die erns van dit wat JHWH aan sy dienaar (עבדו) Moses gesê het naamlik dat Hy aan hulle die hele land gee en dat Hy al die inwoners van die land sal uitroei om vir hulle plek te maak (לחת לכם את-כל-הארץ)

ולא-שמיד את-כל-יְשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם vgl Jos 9:24). Hierdie woorde van die Gibeoniete toon die volgende ooreenkomste met die woorde van JHWH in Josua 1:1-9:

- JHWH gee (נתן) die land aan die Israeliete (vgl Jos 1:2).
- Die hele land (כל-הָאָרֶץ) word deur JHWH aan die Israeliete gegee (vgl Jos 1:4).

- Al die inwoners van die land sal uitgeroei word (vgl Jos1:5).

Deur hulle woorde en die ooreenkoms daarvan met dié van JHWH, word die Gibeoniete in 'n positiewe lig gestel.

Die Gibeoniete se lewens word nie alleen deur Josua gespaar nie, maar hy stel hulle weliswaar aan as houtkappers en waterdraers vir die huis van God (Jos 9:23) en vir die altaar van JHWH (Jos 9:27) op die plek wat Hy sou kies (אל-המקום אשר יבחר) vgl Hawk 1991:84). Dit is betekenisvol dat hierdie buitestaanders selfs toegelaat word om by die heiligdom van JHWH, dit wil sê by die sentrum van Israel se kultus, diens te doen. Dit herroep by die leser die geval van Ragab en haar familie wie se lewens gespaar word saam met die waardevolle voorwerpe wat vir die huis en die skatkis van JHWH gehou word (Jos 6:23,24).

In hierdie episode oor die Gibeoniete vind ons nóg 'n demonstrasie van hoe Josua as leier iemand is wat sy woord teenoor vreemdelinge hou. Hierdie keer is dit die volk wat die opdrag om die ander nasies uit te roei, stiptelik wil nakom (Jos 9:17). Alhoewel die ooreenkoms met die Gibeoniete deur die leiers van die volksvergadering met 'n eed bevestig word (Jos 9:15), is dit tog Josua wat verantwoordelikheid daarvoor aanvaar (Jos 9:26). Dit is ook die leiers wat die volk herinner aan die eed wat hulle afgelê het en aanbeveel dat die Gibeoniete houtkappers en waterdraers “vir die hele volk” word (Jos 9:21) terwyl Josua hulle in besonder aanstel vir die “huis van God” (Jos 9:23,27). Daarmee kom Josua sy ooreenkoms met hulle na en toon hy 'n besondere besorgdheid teenoor vreemdelinge of buitestaanders. Josua tree teenoor die Gibeoniete op soos wat JHWH teenoor Israel opgetree het (Polzin 1980:120).

Die toekenning van grondgebied aan Kaleb is nog 'n voorbeeld van Josua se optrede teenoor 'n buitestaander. Dit word uitdruklik vermeld dat Kaleb 'n Kenassiet (Jos 14:6, 14) van afkoms is. Die Kenassiete kan waarskynlik met die Edomiete verbind word. Dit is die eerste toekenning wat Josua maak aan die westekant van die Jordaan, en is in

ooreenstemming met 'n ooreenkoms wat Moses reeds met Kaleb gesluit het (Jos 14:6 - 15). Kaleb is dus nog 'n voorbeeld van 'n buitestaander wat in die verbondsvolk opgeneem is en oor wie daar baie positief getuig word (Jos 14:8,14).

Die interessante is dat daar vermeld word dat Moses reeds hierdie ooreenkoms met Kaleb aangegaan het (Jos 14:6). Josua het dus nie uit pas met Moses opgetree deur ooreenkomste met buitestaanders soos Ragab en die Gibeoniete aan te gaan nie. Van al hierdie buitestaanders kan gesê word dat hulle eintlik optree soos wat van lede van die verbondsvolk self verwag kon word. Josua se beleid as leier om eerder buitestaanders wat hulle met die verbondsvolk vereenselwig, in te sluit as om hulle te vernietig (Polzin 1990 :134), verkry hiermee sterk steun in die lig daarvan dat hy 'n ooreenkoms wat Moses met so 'n buitestaander gesluit het, eerbiedig.

Van Juda (Jos 15:63) sowel as Efraim (Jos 16:10) en Manasse (Jos 17:12,13) word daar gesê dat hulle nie daarin kon slaag om al die inwoners uit hulle gebied te verdryf nie. Van die twee Josef-stamme word wel gesê dat hulle die inwoners wat hulle nie kon verdryf nie, laat dwangarbeid doen het (soos Josua met die Gibeoniete), terwyl die Judastam bloot die inwoners van Jebus toegelaat het om tussen hulle te woon (soos Josua met Ragab en haar familie). Hiermee word die bestaan van ander volke tussen die Israeliete aanvaar.

2.8.3 Samevatting

Samevattend kan daar in breë trekke met Mitchell (1993:190) saamgestem word oor die houding in die boek Josua teenoor ander nasies :

There is a desire for a land free of foreigners, and a vivid dream which brings death and destruction to the nations and results in the one holy nation alone occupying the land.

However, seen within this world created by the narrator, there is the recognition that foreigners remain. The narrative moves to and fro between ‘dream’ and ‘reality’. The implied author lives with this unresolved tension, while the implied audience enters the dreamworld only to find that the dawn presents the reality.

The world of post-exilic Judaism is one of disillusionment and hope. The narrative is an attempt to reconcile the challenge of living together with others in the promised land, and the hope of their effective removal. The opinion of the implied author in Joshua is that it would be best if there were no foreigners. However, there is a grudging acceptance of a certain class of foreigner which is represented by exceptional outsiders like Rahab and the Gibeonites. It is the powerful kings with whom it is impossible to live. For a people living under colonial rule, tales set in a distant age before they have been alienated from their land, and which describe the death of the kings, offer a vision of the future which makes the present bearable. A powerless people is able to find consolation.

Mitchell is reg as hy sê dat die ideaal van die algehele verwoesting van al die ander nasies in die boek Josua gekontrasteer word met die werklikheid van die bestaan van ander nasies in die land. Daar kan egter nie met hom saamgestem word dat daar ‘n “grudging acceptance” van sekere buitestaanders in die boek voorkom nie. Dit wil eerder voorkom asof die boek ‘n betoog is vir ‘n alternatiewe benadering tot die ander nasies naamlik dat hulle opgeneem word in die volk van JHWH om sodoende ook in diens van JHWH te staan. Die openheid tot en aanvaarding van ander nasies as deel van JHWH se volk is nie

iets wat teësinning aanvaar moet word nie. Dit moet eerder as 'n nuwe uitdaging beskou word, wat nuwe moontlikhede vir die volk van JHWH na vore bring.

2.9 Teologies-ideologiese fasette in die boek Josua

2.9.1 Die land as 'n gawe van JHWH

Die gedagte dat JHWH in beheer is en dat Hy sy belofte vervul om 'n land aan sy volk te gee, kom sterk in die Josua-verhaal na vore. Dit is JHWH wat die land aan die Israeliete gee (נתת) en wat die oorlog namens hulle voer. In die proses gebruik JHWH mense soos Josua en die Levitiese priesters om die land in besit te neem en dit onder al die stamme van Israel te verdeel. In die verhaal is Josua die instrument waardeur JHWH werk. JHWH gee die opdragte en Josua voer dit stiptelik uit. JHWH regeer sy volk deur te praat, dit wil sê deur sy woord. Josua vervul die rol van 'n profeet deurdat hy as 'n tussenganger optree tussen JHWH en die volk. Hy dra die woord van JHWH aan die volk oor en sien toe dat dit uitgevoer word.

2.9.2 Die עבד יהוה

Josua verteenwoordig in die vertelling die ideale leier van JHWH se volk. Hy volg in die voetspore van Moses, die עבד יהוה. Hy beywer hom vir die stiptelike onderhouding van die wet sowel as vir die eenheid van JHWH se volk, maar hy betoon terselfdertyd 'n besondere besorgdheid teenoor buitestaanders. Hy is nie uit die stam van Juda afkomstig nie en word ook nie aan een bepaalde kultiese sentrum verbind nie. Hy bied ook aan die Levitiese priesters die ruimte om 'n leidende rol te speel. Moses se dood het 'n leemte en 'n behoefte aan 'n nuwe leier gelaat. Die verhaal in die boek Josua handel in 'n groot mate oor die wyse waarop Josua daarin slaag om by Moses as leier van die Israeliete, dit wil sê as die

עבר יהוה oor te neem.

2.9.3 Die kultus

Daar is in die boek Josua nie sprake van een sentrale heiligdom nie. Die inname van die land word as 'n kultiese proses voorgestel waarvolgens die hele land as 'n heiligdom deur JHWH verower word. Daar is wel 'n tendens van desentralisasie van die kultus in die boek Josua waarneembaar. Verskillende kultiese plekke verkry prominensie in die boek. Die feit dat Jerusalem as kultiese sentrum afwesig is en die boek afsluit met 'n byeenkoms by Sigem, dui daarop dat Sigem waarskynlik die plek van aanbidding is wat by die verteller voorkeur geniet.

Daarby word die priesters spesifiek die “Levitiese priesters” in die boek genoem. Hulle speel 'n prominente rol in die kultiese prosessies tydens die inname van die land. Priesters is ook verantwoordelik vir die regverdige verdeling van die land en om die eenheid van die volk te herstel wanneer daar 'n skeuring op grond van 'n godsdienstige verskil dreig.

2.9.4 Die volk van JHWH

Die eenheid van die volk geniet 'n hoë prioriteit in die boek Josua. Die ideaal is om al die stamme as die een volk van JHWH te verenig. Die werklikheid getuig egter van verdeeldheid onder die volk op grond van 'n kultiese aangeleentheid wat handel oor die plek waar offers gebring moet word. Uiteindelik vind daar versoening tussen die twee groepe plaas deur die bemiddeling van 'n priester.

Die eenheid van die volk word verder gedemonstreer deur die byeenkoms by Sigem. Die hele volk is daar bymekaar. Die eenheid van die volk word uitgedruk deurdat die hele volk kies om JHWH te dien. Dit is dus nie noodwendig 'n

geografiese eenheid nie, maar wel 'n religieuse eenheid as dienaars van JHWH. Die volk word onder leiding van die עבד יהוה almal verenig tot ware dienaars van JHWH.

2.9.5 Onderhouding van die wet en die verhouding met ander nasies.

Daar word in die boek Josua hoë waarde geheg aan die stiptelike onderhouding van die wet. Dit mag egter nie in die pad staan daarvan om met menslikheid en verantwoordelikheid teenoor ander nasies op te tree nie. Net soos wat JHWH sy belofte nakom wat Hy met 'n eed aan die voorvaders van die volk gemaak het, naamlik om die land aan hulle te gee, só moet die Israëliete nou die ooreenkomste wat hulle met 'n eed aan die ander nasies gemaak het, nakom. Daar moet met menslikheid opgetree word teenoor buitestaanders. Hulle moet eerder in die gemeenskap van die volk van JHWH opgeneem word. Die ander nasies hoef nie noodwendig deur militêre optrede verdryf te word nie. Hulle kan, deur aan hulle goed te doen, ook deel word van die volk wat JHWH dien.